

Povezanost motivacija za korištenje pornografije s učestalošću i problematičnim korištenjem pornografije kod žena

Jurić, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:922654>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

Povezanost motivacija za korištenje pornografije s učestalošću i problematičnim korištenjem pornografije kod žena

Diplomski rad

Tea Jurić

Mentor: Doc. dr. sc. Tanja Jurin

Zagreb, 29. lipnja 2023.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 29. 06. 2023.

Tea Jurić

Sadržaj

Uvod	1
<i>Korištenje pornografije kod žena</i>	1
<i>Definicija pornografije</i>	2
<i>Problematično korištenje pornografije</i>	2
<i>Motivacije za korištenje pornografije</i>	3
Cilj, problemi, hipoteze	9
Metoda	10
<i>Uzorak</i>	10
<i>Postupak</i>	11
<i>Instrumenti</i>	12
Rezultati	14
Rasprava	20
<i>Metodološka ograničenja</i>	28
Zaključak	30
Literatura	31
Prilozi	41

Povezanost motivacija za korištenje pornografije s učestalošću i problematičnim korištenjem pornografije kod žena

The relationship of pornography use motivations with frequency and problematic pornography use in women

Tea Jurić

Sažetak

Motivacije za korištenje pornografije su slabo istraživane, a ključna su dimenzija predviđanja ishoda korištenja pornografije. Iako je prevalencija konzumacije pornografije kod žena značajna, malo je istraživanja u ovom području koja se bave isključivo seksualnošću žena. U ovom istraživanju provjerili smo kako motivacije za korištenje pornografije mogu objasniti učestalost i problematičnost korištenja kod žena. Istraživanje je provedeno on-line anketom, a uzorak čine 1543 žene. Utvrdili smo da frekvenciju korištenja pornografije pozitivno predviđaju motivacije seksualnog zadovoljstva, redukcije stresa te izbjegavanja dosade, a negativno je predviđa emocionalna distrakcija. Problematično korištenje pornografije predviđaju motivacije emocionalne distrakcije, redukcije stresa, seksualnog zadovoljstva, ostvarivanja fantazija, izbjegavanja dosade te nedostatak zadovoljstva seksom.

Ključne riječi: pornografija, motivacije za korištenje pornografije, frekvencija korištenja pornografije, problematično korištenje pornografije, žene

Abstract

Pornography use motivations have been rarely studied, although they are a key component in predicting the effects of pornography use. Although pornography consumption is significantly prevalent among women, there is a small number of studies dealing with the sexuality of women. In this study we examined how pornography use motivations can explain problematic pornography consumption, as well as frequency of use. The survey was conducted online, and our sample consisted of 1543 women. Our results indicate that the frequency of pornography use is positively predicted by motivations of sexual pleasure, stress reduction and boredom avoidance, and negatively by emotional distraction. Problematic pornography consumption was predicted by motivations of emotional distraction, stress reduction, sexual pleasure, fantasy, boredom avoidance, and lack of sexual satisfaction.

Keywords: pornography, pornography use motivations, frequency of pornography use, problematic pornography use, women

Uvod

Korištenje pornografije kod žena

Pornografska industrija doživjela je procvat pojavom interneta koji postaje najčešće korišteni medij za konzumaciju pornografije (D'Orlando, 2011; Miller i sur., 2020). Pornhub.com i xvideos.com, neke od najpopularnijih pornografskih internetskih stranica, zauzimaju 21. i 23. mjesto na rang listi vodećih internetskih domena (Alexa Top Websites, 2023) te se u posljednjih nekoliko desetljeća bilježe trendovi rasta korištenja pornografskih sadržaja (Short i sur., 2012; Miller i sur., 2020; Lewczuk i sur., 2022). Ovo je rezultat lake dostupnosti, pristupačnosti, osigurane anonimnosti i neograničenog izbora različitih vrsta sadržaja (Cooper, 1998; Braun-Courvill i Rojas, 2009). S obzirom na navedeno, nije iznenađujuće što su, pogotovo u posljednjih nekoliko desetljeća (Marshall i Miller, 2019), pornografija, kao i ponašanja vezana uz konzumaciju pornografije, postali česta tema psiholoških i drugih istraživanja (Grubbs i sur., 2019). Unatoč tome, mnogi istraživači naglašavaju nedostatak istraživanja provedenih na ženama (Grubbs i sur., 2019; Short i sur., 2012), pogotovo u području istraživanja pornografije i ženske seksualnosti (Weinberg i sur., 2010; Wright i sur., 2013). Mogući razlog tome je činjenica da žene izvještavaju da u manjoj mjeri konzumiraju pornografiju, naspram izvještaja muškaraca (Attwood i sur., 2019; Hald i sur., 2006; Villaincourt-Morel i sur., 2019), no to ne opravdava manjak istraživanja jer međunarodne studije utvrđuju da 30-86% žena konzumira pornografiju, u prosjeku u trajanju od 30 minuta tjedno u posljednjih 6 mjeseci (Hald i sur., 2006; Hald i sur., 2013). Hrvatska, u usporedbi s drugim zemljama, ima veću proporciju žena koje konzumiraju pornografiju (Pornhub.com, 2018), a postoje i nalazi koji upućuju na to da sve više žena koristi pornografski sadržaj (Nielson/Net ratings, 2011; prema Maas i Dewey, 2018). Goodson i suradnici (2001) naglašavaju kako korištenje seksualno eksplicitnog sadržaja ženama pruža mogućnost da na siguran način istražuju svoju seksualnost. Također, u radu Štulhofera i suradnika (2021), pokazalo se kako među visokofrekventnim korisnicima pornografije postoji veća šansa da žene percipiraju pozitivne posljedice korištenja pornografije od muškaraca. Utvrđene su i spolnerazlike u fiziološkom i psihološkom odgovoru na pornografiju (Allen i sur., 2007), što nadalje ističe važnost

istraživanja korištenja pornografije specifično na ženama, jer se postavlja pitanje mogu li se otkriveni mehanizmi i nalazi dobiveni na muškarcima uopće primijeniti i na žene.

Definicija pornografije

U istraživanjima postoji manjak konsenzusa u definiranju pojma pornografije (Kohut i sur., 2019; Short i sur., 2012). Kohut i suradnici (2019) također ističu problem ne samo definicije, već i različitih terminologija korištenih kao sinonima pojmu pornografije, što onemogućuje akumulaciju i integraciju nalaza istraživanja u ovom području (Reis, 2007). Primjerice, mnoga istraživanja koriste termin „seksualno eksplicitni materijal“ (SEM). Definiran, koji je to kao bilo kakav materijal (npr. video, slika, zvučni zapis, pisani tekst) koji prikazuje ljude u seksualnom odnosu ili podraživanju genitalija, kao pri masturbaciji (Hald, 2006; Veit i sur., 2016). Koristi se i pojam „vizualnih seksualnih podražaja“ (eng. visual sexual stimuli – VSS) koji opisuje slikovni ili video materijal seksualne prirode, koji sadrži golotinju ili neki oblik seksualnog čina (Redouté i sur., 2000). Kohut i suradnici (2019) predlažu uniformno korištenje termina „pornografija“, te u svom radu daju konstruktivnu definiciju, kao i radnu definiciju pornografije koju predlažu da istraživači ponude svojim sudionicima. U našem istraživanju koristili smo navedenu radnu definiciju, a ona glasi: „Korištenje pornografije znači namjerno gledati, čitati ili slušati: (a) fotografije, videozapise ili filmove koji prikazuju gole osobe ili osobe koje imaju seksualne odnose; ili (b) pisani ili audio materijal koji opisuje gole osobe ili osobe koje imaju seksualne odnose. Korištenje pornografije ne uključuje gledanje ili interakciju sa stvarnim, živim, golim osobama, ili sudjelovanje u seksualnim iskustvima s drugim ljudskim bićima uživo ili online. Primjerice, sudjelovanje u prijenosu seksa uživo putem čavrljanja (""live sex chat""), ili prijenosa online masturbiranja za gledatelje (""camshow""), i "plesa u krilu" u striptiz klubu ne smatraju se upotrebom pornografije.“

Problematično korištenje pornografije

Dosadašnja istraživanja nisu potvrdila pretpostavke o štetnom utjecaju pornografije na pojedinca (Binnie i Reavey, 2019), no znanstvena literatura i klinička praksa pokazuju kako konzumacija pornografije za neke pojedince može postati problematična i kao takva dovesti

do značajnih negativnih posljedica (Cooper i sur., 2000; Ross i sur., 2012; Twohig i sur., 2009). Problematična konzumacija pornografije (eng. „problematic pornography use“ ili PPU) definira se kao bilo kakvo korištenje pornografije koje dovodi do značajnih negativnih interpersonalnih i intrapersonalnih ishoda za korisnika (Sniewski i sur., 2018). Mnogi PPU klasificiraju kao bihevioralnu ovisnost (Marks, 1990) te je nazivaju ovisnošću o pornografiji (Binnie i Reavey, 2019), dok ju drugi smatraju poremećajem kontrole impulsa/kompulzivnim poremećajem (Cooper i sur., 1999; Grant i Potenza, 2007). Konsenzus oko klasifikacije PPU nije postignut te Binnie i Reavey (2019), u svom preglednom radu, predlažu da bi PPU trebao ostati neklasificiran psihološki pojam jer zadovoljava samo neke, ali ne i sve kriterije modela ovisnosti, te ne postoji opravdanje za klasifikaciju PPU kao poremećaja jer ne postoji jasna granica između „normalnog“ korištenja pornografije i onakvog korištenja koje postaje problematično. Harper i Hodgins (2016) su neuspješno probali odrediti koja točno količina konzumacije pornografije postaje kritična za pojavu simptoma PPU, no, njihovi nalazi pokazuju da je dnevna ili češća konzumacija povezana s naglijim porastom rezultata u mjeri ovisnosti o pornografiji. Pregledom eksperimentalnih istraživanja Castro-Calvo i suradnici (2021) utvrđuju vezu između PPU i indikatora impulzivnosti, kao i kognitivnih procesa povezanih s regulacijom raspoloženja. To potvrđuje pretpostavke Modela dualne kontrole seksualnog ponašanja (Bancroft i Janssen, 2000) koja pretpostavlja da je smanjena mogućnost seksualne inhibicije povezana s nastankom PPU. Također se nadovezuje na Teoriju regulacije raspoloženja (Zillmann, 1988) u kontekstu seksualnog ponašanja (Bancroft, 2008) gdje se pretpostavlja utvrđivanje mehanizma distrakcije od neugodnih afektivnih stanja koje rezultira kompulzivnom konzumacijom pornografije. Nalazi u radu Rousseau i suradnika (2020) nadalje potvrđuju kako su navedeni konstrukti potencijalni antecedenti problematične konzumacije pornografije, uz moralnu inkongruenciju (Grubbs i sur., 2018) koja je detaljnije objašnjena u raspravi.

Motivacije za korištenje pornografije

Dosadašnja istraživanja u području pornografije dominantno su usmjerena na istraživanje frekvencije korištenja pornografije (Short i sur., 2020). Također, razumijevanje

problematičnog korištenja pornografije, koje je povezano s nepovoljnim ishodima, kao što su teškoće u odnosima, na poslu, smanjena produktivnost, financijski problemi te psihološke teškoće, također je u fokusu istraživanja pornografije (Bóthe i sur., 2020; Schneider, 2000; Twohig i Crosby, 2010). Visoka problematičnost konzumacije uglavnom se javlja u kombinaciji s visokom frekvencijom konzumacije, te su u skupini ljudi s ovim karakteristikama utvrđene više razine depresivnih simptoma, frustracije u socijalnim odnosima, frustracije vezane za osnovne psihološke potrebe i vlastitu kompetenciju te manja razina samopouzdanja i zadovoljstva odnosima (Bóthe i sur., 2020). Naspram navedenih konstrukata, pitanje motivacije u podlozi korištenja pornografije manje je istraživano (Short i sur., 2012; Tóth-Király i sur., 2019; Wéry i Billeux, 2016). Model Antecedenti-Kontekst-Efekti (eng. „Antecedents-Context-Effects“ ili ACE model), koji su predložili Campbell i Kohut (2017), naglašava važnost istraživanja konteksta javljanja određenih ponašanja kao bitnog dijela razumijevanja mogućih ishoda vezanih za određeno ponašanje. Unatoč manjku istraživanja specifičnih motivacija za korištenje pornografije, utvrđeno je da je motivacija u podlozi raznih seksualnih ponašanja ključna dimenzija u predviđanju seksualnih ponašanja (Grubbs i sur., 2019; Tóth-Király i sur., 2019) te da motivacija za korištenje pornografije igra važnu ulogu u stvaranju i održavanju problematičnog obrasca korištenja sadržaja (Wéry i Billeux, 2016).

Dakle, razumijevanje motivacije u podlozi korištenja pornografije objasniti će zašto ljudi koriste pornografiju (Bóthe i sur., 2020). Nadalje, različite vrste motivacije za korištenje mogle bi objasniti češće ili rjeđe korištenje pornografije, kao i hoće li korištenje imati karakteristike problematičnog korištenja pornografije (Tóth-Király i sur., 2019), dok bi istovremeno analiziranje ovih konstrukata moglo dovesti do cjelovitijeg razumijevanja ponašanja u kontekstu gledanja pornografije (Bóthe i sur., 2020).

Dosadašnja istraživanja motivacija za korištenje pornografije

Istraživanja motivacija za korištenje pornografije dovela su do izrade Ljestvice motivacija za korištenje pornografije na internetu (eng. „Internet Pornography Use Motivations Scale“ ili IPUMS) u radu Paula i Shima (2008). U tom istraživanju identificirane su četiri motivacije za korištenje pornografije: motivacije vezane za odnose s drugima (kao što je

gledanje pornografije s prijateljima ili tijekom seksa kako bi se pojačalo seksualno uzbuđenje); motivacija regulacije raspoloženja; navika kao motivator (gledanje pornografije kao rutinska aktivnost ili aktivnost vezana za kompulzivne potrebe); te motivacije povezane s fantaziranjem (primjerice zamišljanje da smo dio nekog pornografskog filma) (Paul i Shim, 2008). Ljestvica je validirana na uzorku sveučilišnih studenata, sadrži teško interpretabilne motivacije, a njezina psihometrijska svojstva nisu potvrđena u drugim istraživanjima, zbog čega upotrebljivost ove ljestvice ima mnogo ograničenja (Bóthe i sur., 2020). Nadalje, na slična ograničenja nailazimo i u slučaju Inventara konzumacije pornografije (eng. „Pornography Consumption Inventory“; PCI; Reid i sur., 2011). Faktori motivacija sadržani u inventaru uključuju: izbjegavanje emocija, seksualnu znatiželju, traženje uzbuđenja (bijeg u svijet fantazije i traženje novih iskustava) te postizanje seksualnog zadovoljstva. Naime, ova ljestvica konstruirana je na uzorku hiperseksualnih muškaraca zbog čega vjerojatno ne objedinjuje sve motivacije relevantne za razumijevanje konzumacije pornografije u općoj populaciji (Bóthe i sur., 2020).

S ciljem rješenja navedenih problema u ovom području istraživanja, Bóthe i suradnici (2020) konstruirali su ljestvicu osnovanu na prethodnim istraživanjima i dodatnim kvalitativnim metodama, te su identificirali sljedeće motivacije u općoj populaciji: postizanje seksualnog zadovoljstva, seksualnu znatiželju, emocionalnu distrakciju/supresiju, redukciju stresa, ostvarivanje fantazija, izbjegavanje dosade, nedostatak zadovoljstva seksom i samo-istraživanje. Posljednja tri identificirana faktora u ovom istraživanju su novi dodatak prethodno istraživanim motivacijama. Odlučili smo koristiti njihovu PUMS ljestvicu (eng. „Pornography Use Motivations Scale“, Bóthe i sur., 2020) jer je ona konstruirana razmatrajući velik broj motivacija nađenih u općim populacijama analizirajući ih istovremeno, te smatramo kako bismo korištenjem ove skale mogli dobiti vrijedan uvid u frekvenciju i problematično korištenje pornografije kod žena.

Seksualno zadovoljstvo

Najčešće uočena i u najvećoj mjeri korištena motivacija za konzumaciju pornografije u dosadašnjim istraživanjima jest motivacija postizanja seksualnog zadovoljstva (Bóthe i sur., 2020; Grubbs i sur., 2019; Reid i sur., 2011; Wéry i Billieux, 2016). Ova vrsta motivacije

za gledanje pornografije odnosi se na gledanje pornografije koje je motivirano pojačavanjem ili postizanjem seksualne uzbuđenosti (Reid i sur., 2011; Bóthe i sur., 2021).

Dosad je nađena umjerena do snažna pozitivna veza između motivacije seksualnog zadovoljstva pri korištenju pornografije i frekvencije korištenja pornografije (Brown i sur., 2017; Bóthe i sur., 2020). S problematičnom konzumacijom pornografije također su nađene pozitivne veze (Bóthe i sur., 2020), dok je na nekim sličnim mjerama (problematičnih online seksualnih aktivnosti i hiperseksualnosti) dobivana neznčajna do slaba pozitivna korelacija s motivacijom postizanja seksualnog zadovoljstva (De Souza Aranha E Silva i Baltieri, 2015; Reid i sur., 2011; Wéry i Billieux, 2016). Ovi nalazi upućuju na to da veća prisutnost motivacije za postizanje seksualnog zadovoljstva pri konzumaciji pornografije može rezultirati većom konzumacijom pornografije (Bóthe i sur., 2020), ali i problematičnijim obrascima konzumacije pornografije.

Seksualna znatiželja

Seksualna znatiželja kao motivacija za korištenje pornografije je također jedna od češće identificiranih motivacija u ovom području istraživanja (Bóthe i sur., 2020; Grubbs i sur., 2019; McKenna i sur., 2001; Reid i sur., 2011). Ona se odnosi na slučajeve kada su pojedinci motivirani tražiti ideje, informacije, proširivati svoje znanje o seksualnim aktivnostima i otkrivati nove seksualne prakse koje bi mogli ukomponirati u svoja (*offline*) seksualna ponašanja s drugima (Albury, 2014; Bóthe i sur., 2021).

U prethodnim istraživanjima seksualna znatiželja nije bila značajan korelat hiperseksualnosti i problematičnih online seksualnih aktivnosti (De Souza Aranha E Silva i Baltieri, 2015; Wéry i Billieux, 2016), dok je s frekvencijom korištenja pornografije utvrđena neznčajna veza kada su kontrolirane varijance ostalih motivacija uključenih u model (Bóthe i sur., 2020). Dakle, korištenje pornografije kao pouzdanog izvora informacija možda će promijeniti očekivanja ili stavove pojedinaca, kako se pokazalo u prethodnim istraživanjima (Grubbs i sur., 2019; Sun, Bridges, Johnson, i Ezzell, 2016; Wright, 2013), ali najvjerojatnije neće dovesti do česte ili problematične konzumacije (Bóthe i sur., 2020).

Ostvarivanje fantazija/ fantaziranje

Neke seksualne fantazije teško su ostvarive u stvarnom životu, dok pornografija, s obzirom na ekstenzivnost različitih sadržaja koje nudi, potencijalno pruža mogućnost za ostvarenje takvih seksualnih želja, što samo po sebi može biti motivacija u podlozi gledanja pornografije (Cooper i sur., 2002; Paul i Shim, 2008; Reid i sur., 2011).

Motivacija ostvarivanja fantazija do sada je pokazivala pozitivnu povezanost s problematičnim korištenjem pornografije (Bóthe i sur., 2020), kao i sa srodnim konstruktom problematičnih online seksualnih aktivnosti (Wéry i Billieux, 2016), te su takve veze nađene i u sličnim istraživanjima problematične konzumacije drugih domena internetskog sadržaja (Király i sur., 2015; Király i sur., 2017). Nadalje, s frekvencijom konzumiranja pornografije nađena je neznčajna povezanost (Bóthe i sur., 2020), što znači da gledanje pornografije s motivacijom ostvarivanja fantazija neće predviđati često korištenje, odnosno, da pojedinci koji često koriste pornografiju to ne rade da bi bježali u svijet fantazije. S druge strane, bijeg u virtualni svijet fantazija će potencijalno biti povezan s problematičnim obrascem korištenja pornografskog sadržaja (Bóthe i sur., 2020).

Izbjegavanje dosade

Motivacija izbjegavanja dosade odnosi se na gledanje pornografije motivirano smanjenjem ili eliminacijom dosade (Bóthe i sur., 2020). Prema cirkumpleks modelu (eng. „Circumplex model of affect“) (Posner i sur.,2005), dosada je blago neugodno raspoloženje karakterizirano niskim uzbuđenjem. Motivacija izbjegavanja dosade, unatoč očigledne sličnosti s nekim drugim vrstama motivacije koje su objašnjene u daljnjem tekstu, smatra se kvalitativno različitom i distinktnom motivacijom, koju treba uključiti u istraživanja u ovom području (Bóthe i sur., 2020).

Bóthe i suradnici (2020) dobili su pozitivnu povezanost motivacije izbjegavanja dosade i s frekvencijom i s problematičnim korištenjem pornografije. Bóthe i suradnici (2020) potvrđuju se da je osjetljivost na dosadu jedna od ključnih karakteristika koja razlikuje problematične od neproblematičnih obrazaca konzumacije kod sudionika koji učestalo gledaju pornografiju.

Nedostatak zadovoljstva seksom

Ovaj faktor motivacije odnosi se na slučajeve kada je gledanje pornografije potaknuto nedostatkom zadovoljstva vlastitim seksualnim životom (Bóthe i sur., 2020). Elliot (1999) objašnjava da nedostatak zadovoljstva seksom i postizanje seksualnog zadovoljstva nisu jednake motivacije jer je prvo motivacija izbjegavanja neugode, dok je drugo motivacija postizanja ugone. U modelima koji sadrže druge motivacije, nedostatak zadovoljstva seksom nije značajno predviđao niti frekvenciju niti problematično korištenje pornografije (Bóthe i sur., 2020). Ovakav nalaz upućuje na složeni odnos korištenja pornografije i seksualnog nezadovoljstva, što su Vaillancourt-Morel i suradnici (2019) dobro oslikali u svom sustavnom pregledu radova na ovu temu. Bez prisutnosti drugih mogućih rizičnih faktora i motivacija, sama prisutnost nezadovoljstva ne bi trebala predviđati ni učestalost niti problematičnost korištenja pornografije.

Emocionalna distrakcija/supresija

Emocionalna distrakcija/supresija odnosi se na korištenje pornografije s motivacijom odvratanja pažnje s neugodnih emocija kao što su tuga, ljutnja ili anksioznost (Bóthe i sur., 2021). Prema cirkumpleks modelu (Posner i sur., 2005), neugodne emocije izazivaju umjerenu uzbuđenost organizma, ali i visoku razinu neugode. Nadalje, emocionalna distrakcija kao motivacija orijentirana je na izbjegavanje, te je vrsta obrambenog ponašanja, odnosno načina suočavanja (Elliot, 1999; Reid i sur., 2011).

U istraživanju Bóthe i suradnika (2020) emocionalna distrakcija/supresija kao motivator bila je nepovezana s frekvencijom, ali slabo pozitivno povezana s problematičnim korištenjem pornografije, što se uklapa u hipotezu o samomedikaciji (eng. „self-medication hypothesis”). Hipoteza o samomedikaciji (Khantzian, 1997) pretpostavlja da do poremećaja korištenja supstanci dolazi kada pojedinci svoje osjećaje i raspoloženja ne uspijevaju samostalno regulirati, pa posežu za supstancama kako bi njihovim korištenjem smanjili neugodne osjećaje. Dakle, korištenje pornografije s ciljem distrakcije od neugodnih emocija može doprinijeti povećanju obrasca korištenja pornografije koji se smatra problematičnim (Bóthe i sur., 2020).

Redukcija stresa

Kao i kod emocionalne distrakcije/supresije, korištenje pornografije s ciljem smanjenja osjećaja stresa smatra se ponašanjem orijentiranim na izbjegavanje te obrambenim načinom suočavanja (Elliot, 1999; Reid i sur., 2011), ali prema cirkumpleks modelu (Posner i sur., 2005), od izbjegavanja dosade i emocionalne distrakcije razlikuje se u tome što ga karakterizira visoko uzbuđenje, ali manja razina neugodnog afekta naspram neugodnih emocija. U kontekstu hipoteze o samomedikaciji (Khantzian, 1997), redukcija stresa bi slično, kao i emocionalna supresija, mogla objasniti javljanje ili jačanje problematičnog korištenja pornografije, što se i pokazalo nalazom najsnažnije veze ove motivacije i problematičnog korištenja pornografije (Böthe i sur., 2020). U istraživanju Böthe i suradnika (2020) nađena je značajna pozitivna veza između motivacije redukcije stresa i frekvencije korištenja pornografije.

Samo-istraživanje

Za neke korisnike pornografije, materijal koji se nudi može poslužiti kao primjer ponašanja i metoda s kojima pojedinac može eksperimentirati i dobiti bolji uvid u vlastite seksualne preferencije. Ova motivacija se od seksualne znatiželje razlikuje po tome što ne podrazumijeva socijalni, odnosno dijadni kontekst u kojem će se nove ideje koristiti, već se odnosi isključivo na otkrivanje vlastitih preferencija i time boljeg razumijevanja svoje seksualnosti (Böthe i sur., 2020). Nije utvrđena veza između ove motivacije i frekvencije, te problematičnog korištenja pornografije (Böthe i sur., 2020), što implicira da gledanje pornografije, kada je motivirano isključivo samootkrivanjem, neće biti povezano s većom konzumacijom pornografije, niti s problematičnim korištenjem.

Cilj, problemi, hipoteze

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu različitih motivacija za korištenje pornografije (PUM) u objašnjavanju frekvencije korištenja pornografije (FPU) i problematičnog korištenja pornografije (PPU) kod žena.

Problem 1: Ispitati ulogu motivacija u podlozi korištenja pornografije u objašnjenju frekvencije korištenja pornografije kod žena.

Hipoteza 1: Očekujemo da će motivacije seksualnog zadovoljstva, izbjegavanja dosade i redukcije stresa imati značajan samostalni doprinos u objašnjenju individualnih razlika u frekvenciji korištenja pornografije kod žena. Točnije, žene koje su u većoj mjeri sklone koristiti pornografiju s motivacijom postizanja seksualnog zadovoljstva, s motivacijom izbjegavanja dosade i motivacijom smanjenja stresa, češće će koristiti pornografiju. Drugim riječima, očekujemo pozitivnu povezanost ovih varijabli, pri čemu će veći rezultat na navedenim PUMS podljestvicama motivacija za korištenje pornografije predviđati veću frekvenciju korištenja pornografskog sadržaja.

Problem 2: Ispitati ulogu motivacija u podlozi korištenja pornografije u objašnjenju problematičnog korištenja pornografije kod žena.

Hipoteza 2: Očekujemo da će motivacije seksualnog zadovoljstva, fantaziranja, izbjegavanja dosade, emocionalne distrakcije/supresije i redukcije stresa imati značajan samostalni doprinos u objašnjenju individualnih razlika u problematičnom korištenju pornografije kod žena. Točnije, žene koje su u većoj mjeri sklone koristiti pornografiju s motivacijom postizanja seksualnog zadovoljstva, motivacijom ostvarivanja fantazija, motivacijom izbjegavanja dosade, motivacijom distrakcije od emocija i motivacijom smanjivanja stresa, u većoj mjeri će koristiti pornografiju na način koji percipiraju problematičnim. Drugim riječima, očekujemo pozitivnu povezanost ovih varijabli, pri čemu će veći rezultat na navedenim PUMS podljestvicama motivacija za korištenje pornografije predviđati veću razinu problematičnog korištenja pornografije, odnosno viši rezultat na PPCS ljestvici.

Metoda

Uzorak

Uzorak čine 1543 žene koje izjavljuju da su unutar posljednjih godinu dana konzumirale pornografiju. Prosječna dob sudionica je 27.45 godina ($M=27.45$; $SD=7.795$; raspon 18-67 godina) te su većinski visokoobrazovane (64.8%), dok osnovnoškolsko obrazovanje kao

najviši stupanj obrazovanja ima manje od 1% sudionica. Oko polovina ih je zaposlena na puno radno vrijeme (44.8%), a polovina trenutno pohađa fakultet (48.5%). Nezaposleno je 29.5% sudionica. Najviše sudionica živi u gradovima (u većim gradovima 29.5%, u srednje velikom gradu 36.9%, u manjim gradovima i mjestima 30.7%) i većina svoje životne okolnosti smatra prosječnima (39.9%) ili boljim od prosječnih (39.9%). Većina sudionica u nekom su obliku romantičnog odnosa (63.2%), a 62.2% sudionica heteroseksualne su orijentacije. Njih 43.7% se izjašnjavaju nereligioznima, a 31% navode da su kršćanske vjeroispovijesti. Uzorak nije reprezentativan, već prigodan, što je rezultat online načina prikupljanja podataka i pristranosti samoselekcije. Nije neobično da je tema seksualnosti u našem istraživanju većinski privukla visokoobrazovane i mlade žene. U prilogu 1 se nalazi detaljan prikaz sociodemografskih karakteristika uzorka.

Postupak

Ovo istraživanje dio je Međunarodnog istraživanja seksualnosti (eng. International Sex Survey (ISS), 2021) pod vodstvom dr. sc. Beáte Bóthe sa Sveučilišta u Montrealu. Pod vodstvom doc. dr. sc. Tanje Jurin i prof. dr. sc. Aleksandra Štulhofera na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, istraživanje je prilagođeno i provedeno i u Hrvatskoj. Ciljevi ISS-a su: validirati javno dostupne ljestvice korištene za ispitivanje seksualnosti u znanstvenim istraživanjima; ispitati zaštitne i ugrožavajuće faktore koji doprinose (ne)problematičnom seksualnom ponašanju te identificirati populacije koje su ranjive za razvitak problematičnih seksualnih ponašanja.

Prvi korak provođenja ISS-a u Hrvatskoj bio je prijevod baterije upitnika s engleskog na hrvatski prateći zadani protokol prevođenja preuzet od Beaton i suradnika (2000). Prvo su dva prevoditelja (informirani i neinformirani) preveli dokument s engleskog na hrvatski te su zatim njihovi prijevodi sintetizirani. Zatim su dva izvorna engleska govornika ponovno prevela dokument na engleski. Stručni odbor je pregledao njihove prijevode te su dvije konačne engleske verzije uspoređene s originalnom engleskom verzijom i sintetiziranom hrvatskom verzijom upitnika. Kada je postignut konsenzus oko semantičke, idiomatske, iskustvene i konceptualne jednakosti između početne verzije upitnika (originalne engleske verzije) i hrvatske ciljane verzije upitnika,

obavljeno je pretestiranje na četvero sudionika. Oni su dali povratnu informaciju o tome kako su shvatili i interpretirali pojedine dijelove teksta te su opisali dijelove koji su ih potencijalno zbunjivali. Nakon toga je slijedilo dobivanje etičkog odobrenja te smo odmah zatim počeli provoditi istraživanje.

Istraživanje je provedeno u potpunosti online, što čini uzorak prigodnim zbog pristrasnosti samoselekcije. Poveznicu s pozivnom na istraživanje objavili smo na različitim društvenim mrežama i u nekim medijima, ali ponajviše na Facebooku, gdje smo težili skupiti sudionike različite po dobi, obrazovanju, rodu (uzorak za ISS) i SES-u. Poziv na istraživanje prilagođavali smo tako da zainteresira ciljanu skupinu određene Facebook grupe te smo birali grupe koje pokrivaju raznovrsne interese, kako bismo pokrili što raznovrsniji uzorak, što je bio uvjet za sudjelovanje u ISS projektu. U predgovoru, uz neke zanimljivosti o istraživanju i seksualnosti, sudionicima je rečeno kako se radi o anonimnom upitniku te da moraju imati više od 18 godina kako bi ga ispunjavali. Ispunjavanje upitnika trajalo je oko 20 minuta. Nije ponuđena naknada za sudjelovanje, ali na kraju upitnika sudionici su mogli odabrati kojoj organizaciji od ponuđene tri, kojima je područje djelovanja povezano s ljudskom seksualnošću i seksualnim zdravljem, žele donirati malu novčanu donaciju koju bi za svaki ispunjeni upitnik donirao ISS.

Instrumenti

Ljestvica motivacija za korištenje pornografije (eng. „Pornography Use Motivations Scale“ ili PUMS)

Ljestvica motivacija za korištenje pornografije (eng. Pornography-Use Motivations Scale ili PUMS; Bøthe i sur., 2020) relativno je kratka ljestvica razvijena s ciljem pouzdanog mjerenja 8 faktora identificiranih kao glavnih motivacija u pozadini korištenja pornografije. Namijenjena je korištenju na općoj populaciji sudionika. Uz prethodno istraživane motivacije (seksualno zadovoljstvo, seksualna znatiželja, maštanje, supresija osjećaja/emocionalna distrakcija, te smanjenje stresa), postupkom razvitka PUMS ljestvice identificirane su nove kategorije motivacija za korištenje pornografije te su kreirana tri nova faktora koji su uključeni u ovu ljestvicu (izbjegavanje dosade, nedostatak zadovoljstva seksom i samo-istraživanje). Podljestvica svakog od faktora sadrži tri čestice, a cijeli

upitnik ukupno ima 24 tvrdnje. Odgovori se bilježe na ljestvici od 7 stupnjeva (1 “nikada”, 2 „rijetko“, 3 „prilično rijetko“, 4 „ponekad“, 5 „često“, 6 „vrlo često“ i 7 “stalno”), pri čemu sudionici označuju u kojoj mjeri se određena tvrdnja odnosi na njihovo ponašanje. Svaka podljestvica ima ukupni rezultat od 21, pri čemu veći broj ukazuje na veću učestalost korištenja određene motivacije pri konzumaciji pornografije kod sudionika. Ljestvica ima visoku razinu pouzdanosti na ovom uzorku (Cronbachov $\alpha=.93$). Cijela ljestvica priložena je u prilogu 2.

Ljestvica problematične konzumacije pornografije (eng. „Problematic Pornography Consumption Scale“ ili PPCS)

PPCS ljestvica je multidimenzionalna mjera problematičnog korištenja pornografije (Bóthe i sur., 2017). Zasnovana je na teoriji šest-komponentnog modela ovisnosti (Griffiths, 2005). Ona procjenjuje jačinu problematičnog korištenja pornografije unutar vremenskog perioda od posljednjih šest mjeseci. Ljestvica sadrži šest faktora, od kojih svaki sadrži tri čestice. Ti faktori su: modifikacija raspoloženja, istaknutost/salijentnost, konflikt, recidiv/povrat simptoma, tolerancija te simptomi povlačenja/apstinencije. Faktor modifikacije raspoloženja odnosi se na subjektivni doživljaj (olakšanja, otupljenja ili ekstaze) koji korisnici opisuju kao posljedicu gledanja pornografije. Faktor istaknutosti opisuje koliko je osobi gledanje pornografije centralni dio života te dominira njihovim mislima, osjećajima i ponašanjima. Faktor konflikta odnosi se na interpersonalne i intrapersonalne konflikte koji su posljedica konzumacije pornografije. Faktor recidiva/povrata simptoma odnosi se na tendenciju ponavljanja starih obrazaca konzumacije pornografije, čak i ako je prošlo mnogo vremena od kada je osoba prestala s konzumacijom ili ako je osoba visoko motivirana da prestane. Faktor tolerancije odnosi se na proces u kojem su sve veće količine (ili sve ekstremniji tip pornografije) potrebne da bi osoba postigla isti efekt kao i u početku izlaganja pornografskom sadržaju. Faktor simptoma apstinencije odnosi se na neugodne psihološke ili fiziološke posljedice koja nastaju kada osoba prestane ili naglo smanji konzumaciju pornografije. Sudionici na česticama odgovor daju na ljestvici od sedam stupnjeva (1=“nikada”, 7=“stalno”). Ljestvica ima ukupno 18 čestica, što je 126 ukupnih bodova. Rezultat na faktoru se formira zbrajanjem svih čestica unutar faktora, a ukupan

rezultat zbrajanjem rezultata u svim česticama. Rezultat veći od 76 smatra se indikativnim za problematično korištenje pornografije. Ljestvica ima visoku razinu pouzdanosti na našem uzorku (Cronbachov $\alpha=.92$), a ljestvicu možete naći u prilogu 3.

Frekvencija korištenja pornografije

Frekvencija korištenja pornografije ispitala se za razdoblje od posljednjih godinu dana, na ljestvici od 11 stupnjeva (0=nikada; 10=više od 7 puta na tjedan). Ostali ponuđeni odgovori nalaze se u prilogu 4.

Rezultati

Obrada podataka provedena je u IBM SPSS Statistics 23 programu. Prije provedbe glavnih analiza provjerili smo uvjete za provođenje parametrijske statistike. Prvenstveno, uvjet linearnosti koji se smatra najbitnijim uvjetom regresijske analize (Gelman i Hill, 2007), možemo uvidom u dijagrame raspršenja smatrati zadovoljenim. Neke varijable prirodno se asimetrično distribuiraju te se to očituje na mjerama nagnutosti odnosno zakrivljenosti, dok se neke varijable pokazuju leptokurtičnima na mjeri spljoštenosti (eng. „skewness“ i „kurtosis“) (npr. problematično korištenje pornografije – većina ljudi iz nekliničke populacije će postizati niske rezultate). Također, sve asimetričnosti nađene u varijablama u istom su smjeru (pozitivno asimetrične i leptokurtične distribucije). No Kline (2005) navodi kako se ekstremnim odstupanjima smatraju ona prema kojima je koeficijent spljoštenosti veći od 10, a koeficijent nagnutosti veći od 3. Iz tablice 1 vidimo da navedeni koeficijenti nagnutosti i spljoštenosti ne prelaze navedene vrijednosti te smatramo da su glavni uvjeti za parametrijsku obradu zadovoljeni. Nismo koristili uobičajenu mjeru normaliteta, odnosno Kolmogorov-Smirnovljevi test jer se u slučaju velikih uzoraka ovaj test čak i kod najmanjih odstupanja od normalne distribucije može pokazati značajnim (Petz i sur., 2012). U nastavku smo proveli dvije multivarijatne regresijske analize, kako bismo varijance kriterija frekvencije korištenja pornografije (FPU) i kriterija problematičnog korištenja pornografije (PPU), objasnili koristeći 8 vrsta motivacija za korištenje pornografije kao prediktora. Koeficijenti multikolinearnosti varijabli u modelima multivarijatne analize ne prelaze vrijednost 10 ($VIF < 10$), što znači da je i ovaj statistički uvjet zadovoljen.

Tablica 1 Deskriptivna statistika svih korištenih varijabli (N= 1539-1543)

Varijabla (raspon mogućih rezultata)	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Asim.</i>	<i>Spljoš.</i>
FPU (0-10)	4.10	1.92	1	10	.192	-.685
PPU (18-126)	25.11	10.654	18	111	2.653	9.514
Seksualno zadovoljstvo (3-21)	11.41	3.669	3	21	-.215	-.137
Seksualna znatiželja (3-21)	7.45	4.068	3	21	.750	-.194
Ostvarivanje fantazija (3-21)	6.24	3.744	3	21	1.116	.598
Izbjegavanje dosade (3-21)	5.69	3.567	3	21	1.472	1.648
Nedostatak zadovoljstva seksom (3-21)	7.04	4.453	3	21	1.185	.661
Emocionalna distrakcija/supresija (3-21)	5.11	3.327	3	21	1.823	3.008
Redukcija stresa (3-21)	6.29	3.871	3	21	1.128	.480
Samo-istraživanje (3-21)	8.49	4.411	3	21	.376	-.806

Legenda: M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; Min. – minimalni postignuti ukupni rezultat; Max. – maksimalni postignuti ukupni rezultat; Asim. – koeficijent asimetričnosti/zakrivljenosti distribucije; Spljoš.- koeficijent spljoštenosti distribucije

U tablici 1 prikazane su aritmetičke sredine i standardne devijacije svih varijabli u ovom istraživanju. Također, raspon ljestvice za odgovore, minimalni i maksimalni opaženi rezultati na određenim ljestvicama, te koeficijenti nagnutosti i spljoštenosti također su prikazani u tablici. U prosjeku ($M=4.10$; $SD=1.92$) žene u našem uzorku konzumiraju pornografiju više od jednom mjesečno, ali manje od jednom tjedno (odgovor „4“ označavao je frekvenciju od „2-3 puta mjesečno“). Problematično korištenje pornografije (PPU) pozitivno je asimetrično distribuirano, pri čemu većina žena postiže niske rezultate ($M=25.11$; $SD=10.654$), odnosno ne opisuju svoju konzumaciju pornografije problematičnom. Većina motivacija za korištenje pornografije (PUM) također su pozitivno asimetrično distribuirane, odnosno žene u manjoj mjeri iskazuju prisutnost tih motivacija pri konzumaciji pornografije. Rijetko se koriste emocionalna distrakcija/supresija ($M=5.10$; $SD=3.327$) i izbjegavanje dosade ($M=5.69$; $SD=3.567$). Praćeni su fantaziranjem ($M=6.24$; $SD=3.744$) i redukcijom stresa ($M=6.29$; $SD=3.871$) koji su podjednako izraženi, ali se i ove motivacije rijetko koriste. Seksualna znatiželja ($M=7.45$; $SD=4.068$) i samo-

istraživanje ($M=8.49$; $SD=4.411$) kod naših sudionica nešto su češće korištene motivacije, ali sudionice svejedno izjavljuju da je ova motivacija relativno rijetko u podlozi njihove konzumacije pornografije. Najviši prosječni rezultat vidimo u varijabli seksualnog zadovoljstva ($M=11.41$; $SD=3.669$) te sudionice u prosjeku navode kako ovu motivaciju povremeno identificiraju kao motivaciju u podlozi gledanja pornografije.

U tablici 2 prikazana je korelacijska matrica svih varijabli u našem istraživanju. Možemo primijetiti da su sve varijable statistički značajno i pozitivno povezane ($p<.01$). Uglavnom se radi o slabim i umjerenim korelacijama među varijablama, no ima i nekih visokih korelacija.

Žene s većim rezultatom na svim motivacijama za konzumiranje pornografije češće i konzumiraju pornografiju. Od vrsta motivacije, sa češćim gledanjem pornografije najснаžnije je povezana motivacija postizanja seksualnog zadovoljstva koji sam pornografski sadržaj izaziva, ($r=.542$; $p<.01$) te ju slijedi motivacija redukcije stresa ($r=.382$; $p<.01$), dok su ostale vrste motivacije slabo do umjereno povezane s kriterijem frekvencije korištenja pornografije (FPU). Kriterij frekvencije (FPU) i kriterij problematičnog korištenja pornografije (PPU) međusobno su umjereno i pozitivno povezani ($r=.388$; $p<.01$). Nadalje, kriterij problematičnog korištenja pornografije (PPU) visoko je i značajno povezan s motivacijama emocionalne distrakcije ($r=.608$; $p<.01$) i redukcije stresa ($r=.583$; $p<.01$). PPU je slabo povezan s motivacijom seksualne znatiželje ($r=.222$ $p<.01$), dok je sa svim drugim motivacijama umjereno pozitivno povezan. Dakle, veća razina PPU povezana je s prosječno češćim korištenjem bilo koje od motivacija za korištenje pornografije.

U tablici 3 i 4 nalaze se rezultati multivarijantnih regresijskih analiza provedenih za dva kriterija: frekvenciju korištenja pornografije (FPU) i problematično korištenje pornografije (PPU). Varijance ovih dvaju kriterija analizom smo objasnili koristeći osam prediktora: seksualno zadovoljstvo, seksualna znatiželja, fantaziranje, izbjegavanje dosade, nedostatak zadovoljstva seksom, emocionalna distrakcija/supresija, redukcija stresa i samo-istraživanje.

Tablica 3 prikazuje standardizirane beta koeficijente i značajnosti svih osam motivacija korištenja pornografije koje smo koristili kao prediktore u predviđanju kriterija

frekvencije korištenja pornografije (FPU). Kao što vidimo, koristeći ove prediktore zajedno, u jednom modelu, objasnili smo 33.3% ($R^2=.333$; $p<.01$) ukupne varijance kriterija FPU. Nadalje, uključivanjem svih prediktora u linearnu jednadžbu predviđanja kriterija FPU, neke od motivacija gube značajan samostalni doprinos u objašnjenju varijance kriterija FPU koji je prethodno utvrđen bivarijatom korelacijom. Specifično, seksualna znatiželja, fantaziranje, nedostatak zadovoljstva seksom i motivacija samoistraživanja ne doprinose samostalno objašnjenju varijance FPU. Seksualno zadovoljstvo pozitivno korelira s FPU te samostalno objašnjava 19.5% varijance FPU ($\beta=.441$; $p>.01$), što motivaciju seksualnog zadovoljstva čini najboljim samostalnim prediktorom FPU. Nadalje, izbjegavanje dosade ($\beta=.064$; $p<.01$) i redukcija stresa ($\beta=.187$; $p<.01$) značajno, samostalno i pozitivno predviđaju FPU. Redukcija stresa drugi je po redu najbolji prediktor FPU u modelu, te samostalno objašnjava 3.5% varijance FPU. Motivacija emocionalne distrakcije u bivarijatom regresiji pozitivno je korelirala, a uključivanjem drugih motivacija u model i otklanjanjem njihovog utjecaja, ona postaje negativno prediktivna ($\beta=-.076$; $p<.05$) za kriterij FPU, te samostalno objašnjava 0.578% varijance FPU. Izbjegavanje dosade ima najmanji samostalni doprinos objašnjenju varijance kriterija FPU, koji iznosi 0.409% ($\beta=.064$; $p<.01$).

Tablica 4 prikazuje standardizirane beta koeficijente i značajnosti svih osam motivacija korištenja pornografije koje smo koristili kao prediktore u predviđanju kriterija problematičnog korištenja pornografije (PPU). Kao što vidimo, koristeći ove prediktore zajedno, u jednom modelu, objasnili smo 45.2% ($R^2=.452$; $p<.01$) ukupne varijance kriterija PPU. Uključivanjem svih prediktora u linearnu jednadžbu predviđanja kriterija PPU kontrolirali smo varijance ostalih prediktora i utvrdili samostalne doprinose pojedinih varijabli. Prethodno utvrđene značajne povezanosti u slučaju bivarijatne korelacije, izgubljene su kod motivacijskih varijabli seksualne znatiželje i samoistraživanja, odnosno ove varijable nemaju značajan samostalni doprinos varijanci PPU. Sve ostale PUM varijable pozitivno i značajno samostalno predviđaju PPU.

Tablica 2 Koeficijenti Pearsonovih korelacija između svih varijabli: kriterija (FPU i PPU) i prediktora (PUM – 8 motivacija)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. FPU	1	.388**	.542**	.197**	.288**	.264**	.312**	.287**	.382**	.280**
2. PPU		1	.401**	.222**	.421**	.463**	.428**	.608**	.583**	.285**
3. Seksualno zadovoljstvo			1	.209**	.357**	.260**	.436**	.333**	.410**	.344**
4. Seksualna znatiželja				1	.310**	.233**	.249**	.258**	.264**	.655**
5. Fantaziranje/ostvarivanje fantazija					1	.342**	.536**	.442**	.448**	.481**
6. Izbjegavanje dosade						1	.342**	.624**	.551**	.272**
7. Nedostatak zadovoljstva seksom							1	.474**	.427**	.359**
8. Emocionalna distrakcija/supresija								1	.751**	.333**
9. Redukcija stresa									1	.374**
10. Samo-istraživanje										1

*Legenda: 1 - frekvencija korištenja pornografije, 2 - problematično korištenje pornografije,; 3 - seksualno zadovoljstvo (PUM), 4 - seksualna znatiželja (PUM), 5 - fantaziranje (PUM), 6 - izbjegavanje dosade (PUM), 7 - nedostatak zadovoljstva seksom (PUM), 8 - emocionalna distrakcija/supresija (PUM), 9 - redukcija stresa (PUM), 10 - samoistraživanje (PUM), *= p <.05, **=p <.01*

Tablica 3 Rezultati multivarijatne regresijske analize za kriterij frekvencije korištenja pornografije (FPU) (N=1541)

<i>Varijabla</i>	β	<i>p</i>
Seksualno zadovoljstvo	.441	.001
Seksualna znatiželja	.026	.344
Ostvarivanje fantazija	.011	.698
Izbjegavanje dosade	.064	.018
Nedostatak zadovoljstva seksom	.029	.289
Emocionalna distrakcija/supresija	-.076	.030
Redukcija stresa	.187	.001
Samo-istraživanje	.035	.249

$R^2=.333$, $F(8)= 95.481$, $p < .01$

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent; p – statistička značajnost

Tablica 4 Rezultati multivarijatne regresijske analize za kriterij problematičnog korištenja pornografije (PPU) (N=1537)

<i>Varijabla</i>	β	<i>p</i>
Seksualno zadovoljstvo	.145	.001
Seksualna znatiželja	.030	.232
Ostvarivanje fantazija	.098	.001
Izbjegavanje dosade	.084	.001
Nedostatak zadovoljstva seksom	.073	.003
Emocionalna distrakcija/supresija	.295	.001
Redukcija stresa	.191	.001
Samo-istraživanje	-.051	.066

$R^2=.452$, $F(8)= 157.818$, $p < .01$

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent; p – statistička značajnost

Najbolji prediktor je motivacija emocionalne distrakcije/supresije, koji samostalno objašnjava 8.7% varijance PPU. Redukcija stresa sljedeći je najbolji samostalni prediktor ($\beta=.191$; $p<.01$) koji samostalno objašnjava 3.65% varijance PPU. Slijedi ga prediktor

seksualnog zadovoljstva ($\beta=.145$; $p<.01$) koji samostalno objašnjava 2.1% varijance PPU. Fantaziranje samostalno objašnjava gotovo 1% varijance PPU (0.96% ; $\beta=.098$; $p<.01$), dok izbjegavanje dosade samostalno objašnjava nešto manje, odnosno, 0.71% ($\beta=.084$; $p<.01$) varijance PPU. Objašnjenju varijance PPU najmanje doprinosi nedostatak zadovoljstva seksom ($\beta=.073$; $p<.05$), koji samostalno objašnjava 0.53% varijance PPU.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu različitih motivacija za konzumiranje pornografije u objašnjenju učestalosti korištenja pornografije i problematičnog korištenja pornografije kod žena.

Frekvenciju korištenja pornografije (FPU) samostalno predviđaju sljedeće motivacije (navedene redoslijedom od one s najvišim samostalnim doprinosom objašnjenju kriterija FPU): postizanje seksualnog zadovoljstva, redukcija stresa, emocionalna distrakcija i izbjegavanje dosade. Očekivali smo pozitivnu povezanost motivacije seksualnog zadovoljstva, redukcije stresa i izbjegavanja dosade, kako je utvrđeno prethodnim istraživanjima, te smo i u ovom istraživanju dobili jednake nalaze. Motivacija postizanja seksualnog zadovoljstva najbolje samostalno predviđa FPU. Odnosno, sudionice koje su sklone koristiti pornografiju s ciljem postizanja ili pojačavanja seksualne uzbuđenosti i ugone, češće će i koristiti pornografiju. Dakle, što je ova motivacija češće prisutna, to će sudionice češće i konzumirati pornografiju. Nadalje, redukcija stresa kao motivacija pozitivno predviđa FPU, odnosno, što je sudionica više motivirana gledati pornografiju kako bi smanjila osjećaj stresa, to će i češće gledati pornografiju. Također, što su sudionice u većoj mjeri motivirane smanjiti dosadu konzumacijom pornografije, to će češće konzumirati pornografiju. Ono što se u našem istraživanju razlikuje od istraživanja Bóthe i suradnika (2020) je to što su oni dobili neznačajnu, a mi značajnu negativnu korelaciju FPU s motivacijom emocionalne distrakcije. Odnosno, kod naših sudionica pokazalo se da je veća motiviranost izbjegavanja emocija gledanjem pornografije povezana s rjeđim korištenjem pornografije.

U prethodnim istraživanjima koja su se bavila sličnim konstruktima, dobiven je nalaz da je motivacija seksualnog zadovoljstva povezana sa češćim gledanjem pornografije

kod žena (Brown i sur., 2017; Bóthe i sur., 2020). Ovaj smo nalaz potvrdili i na našem uzorku. Što su žene više motivirane postići seksualnu ugodu i uzbuđenje, to će češće gledati pornografiju, što može biti objašnjeno pozitivnim potkrepljenjem jer samo gledanje pornografije zaista i izaziva seksualno uzbuđenje i ugodu, odnosno, ispunjava očekivanja s kojima sudionice ulaze u ponašanje gledanja pornografije. Tako se samo ponašanje gledanja pornografije potkrepljuje, zbog čega se sve češće i češće ponavlja kada sudionice traže osjećaj seksualnog zadovoljstva. Nadalje, češća motivacija redukcije stresa, sukladno hipotezi i nalazima Bóthe i suradnika (2020), povezana je sa češćim gledanjem pornografije, što se može objasniti negativnim potkrepljenjem, odnosno otklanjanjem osjećaja stresa. Budući da je seksualna uгода zaista povezana s osjećajem relaksacije i smanjenja stresa (Komisaruk i sur., 2006), sudionice postignu željeni efekt eliminacije stresa korištenjem pornografije, te se time utvrđuje ovo ponašanje, a sam osjećaj eliminacije stresa kratkotrajan je, zbog čega se ponašanje konzumacije pornografije češće ponavlja. Motivacija izbjegavanja dosade također je povezana sa češćim gledanjem pornografije, što je u skladu s postavljenom hipotezom i nalazima Bóthe i suradnika (2020). Grubbs i suradnici (2019) smatraju kako je gledanje pornografije ponašanje s ciljem doživljavanja ugone, te da često može biti alat za smanjenje osjećaja dosade, a prema cirkumpleks modelu (Posner i sur., 2005) dosada je blago neugodno raspoloženje. Znači, na gledanje pornografije s ciljem smanjenja dosade mogu istovremeno utjecati i pozitivno i negativno potkrepljenje jer će se blago neugodno raspoloženje eliminirati, a postići će se očekivani osjećaj ugone, što opet utvrđuje ponašanje konzumacije pornografije i povećava njegovu učestalost. Jedini neočekivan nalaz u pogledu prve postavljene hipoteze dobiven je u slučaju negativne prediktivnosti motivacije emocionalne supresije, gdje smo očekivali neznčajnu korelaciju u skladu s nalazima Bóthe i suradnika (2020). Objašnjenje ove razlike u nalazima vjerojatno je činjenica da su Bóthe i suradnici (2020) svoju analizu provodili na uzorku koji se sastoji od podjednagog udjela muškaraca i žena, dok se naš uzorak sastoji isključivo od žena. S obzirom na to da je kod muškaraca i žena utvrđeno različito fiziološko i psihološko reagiranje na seksualno eksplicitne materijale (Allen i sur., 2007), a Graham i suradnici (2004) su fokusnim grupama utvrdili kako psihološko stanje

žena utječe na njihov doživljaj ugone, moguće je da u slučaju motiviranosti emocionalnom supresijom pri gledanju pornografije dolazi do drugačijih efekata kod žena.

Korištenjem svih motivacija istovremeno u predviđanju kriterija FPU smo objasnili 33.3% varijance frekvencije korištenja pornografije. Ovo implicira da je uključivanje mjera motivacija za korištenje pornografije koristan nalaz u kontekstu istraživanja u ovom području, te kako različite motivacije za korištenje pornografije mogu pomoći u razumijevanju ovog kontroverznog ponašanja, osobito njegove učestalosti.

U slučaju predviđanja kriterija problematičnog korištenja pornografije (PPU), dobili smo nalaz kako sljedeće motivacije samostalno doprinose objašnjenju njegove varijance (redoslijedom od najvišeg do najmanjeg samostalnog doprinosa): emocionalna distrakcija/supresija, redukcija stresa, seksualno zadovoljstvo, ostvarivanje fantazija, izbjegavanje dosade i nedostatak zadovoljstva seksom. Emocionalna distrakcija/supresija najbolji je prediktor u ovom modelu. Dakle, što su sudionice češće motivirane gledati pornografiju s ciljem smanjenja svojih neugodnih emocija, to će više interpretirati svoje gledanje pornografije kao problematično. Redukcija stresa također pozitivno predviđa problematično korištenje pornografije, odnosno, što sudionice češće gledaju pornografiju da bi smanjile osjećaj stresa koji doživljavaju, to će više smatrati svoje gledanje pornografije problematičnim. Ovi nalazi u skladu su s nalazima Bóthe i suradnika (2020), nađeni su i na muškarcima (Wéry i Billieux, 2016), a uklapaju se i u hipotezu o samomedikaciji (Khantzian, 1997). Ponašanje posezanja za pornografijom u situaciji stresa i neugodnih emocija postaje način suočavanja s neugodnim afektivnim stanjima. Ovakvo ponašanje može postati habitualno – u situacijama stresa i neugodnih emocija razvija se navika posezanja za pornografijom kao rješenjem – a zapravo se izbjegava suočavanje s onim što je stres i neugodne emocije prvenstveno i izazvalo. Takav obrazac ponašanja motiviran izbjegavanjem izvora stresa povezan je s negativnim procesima i ishodima (Elliot, 1999) te se može klasificirati kao maladaptivna strategija suočavanja. S vremenom percepcija sudionica postaje da ne mogu kontrolirati to ponašanje, što ih nadalje uvjerava u problematičnost njihovog korištenja pornografije. Sama interpretacija svog ponašanja kao problematičnog može nadalje uzrokovati povećanu razinu stresa i neugodnih osjećaja. Reid i suradnici (2012) utvrdili su kako su kod hiperseksualnih žena i muškaraca prisutne

karakteristike ličnosti povezane s emocionalnim problemima i problemima nošenja sa stresom, dok Reid i suradnici (2011) ističu da hiperseksualne osobe koje koriste pornografiju kako bi regulirale svoja emocionalna stanja, zapravo izvještavaju o višim razinama anksioznosti, depresije, usamljenosti, impulzivnosti i veću razinu hiperseksualnosti. Također, Schlagintweit i suradnici (2017) utvrđuju kako su maladaptivni načini nošenja s neugodnim afektivnim stanjem povećavali rizik za problematičnim ponašanjem u kontekstu kockanja.

Što se tiče ostalih motivacija, što su sudionice više motivirane gledati pornografiju kako bi postigle seksualno zadovoljstvo, to je veća mogućnost da će svoju konzumaciju gledati kao problematičnu. Ovo je u skladu s prethodnim istraživanjima istih (Böthe i sur., 2020) i sličnih konstrukata (De Souza Aranha E Silva i Baltieri, 2015; Reid i sur., 2011; Wéry i Billieux, 2016). Ponovno, ovo se može objasniti mehanizmom potkrepljenja. Gledanje pornografije gotovo sigurno će zadovoljiti očekivanja ako je cilj gledanja zadovoljavanje seksualnih potreba – sudionice će osjetiti uzbuđenje i ugodu - što će utvrditi obrazac ponašanja posezanja za pornografijom kao medijem za zadovoljavanje seksualnih potreba. Taj će se obrazac ponašanja ponavljati, što može dovesti do percepcije da se ne može kontrolirati, odnosno, da je gledanje pornografije problematično ponašanje za sudionicu. Kada su sudionice motivirane konzumirati pornografiju s ciljem ostvarivanja fantazija također će se povećavati mogućnost da će njihova konzumacija biti percipirana kao problematična, što se pokazalo i u drugim istraživanjima (Böthe i sur., 2020) i kod muškaraca (Wéry i Billieux, 2016). Objašnjenje ovog nalaza možemo naći u pretpostavci da je neke od tih fantazija nemoguće ostvariti u realnosti, zbog čega sudionice mogu dobiti dojam da gledanje pornografije ne mogu kontrolirati ili izbjeći, budući da fantazije mogu ostvariti jedino konzumacijom pornografije. Ballabio i suradnici (2017) dobili su sličan nalaz u domeni gejminga, pri čemu je motivacija bijega u svijet fantazija bila povezana s mjerom problematičnog gejminga. S vremenom bi sudionice, kako bi zadovoljile svoje fantazije, mogle posezati za ekstremnijim, novijim i uzbudljivijim oblicima sadržaja (Zimbardo i Duncan, 2012). To bi na problematičnost moglo djelovati putem faktora tolerancije (Griffiths, 2005), koji je sastavni dio problematičnog korištenja pornografije, prema modelu korištenom za izradu ljestvice kojom smo PPU i mjerili (PPCS ljestvica,

Böthe i sur., 2017) . Kako bismo ovu pretpostavku provjerili, morali bismo postaviti model predikcije u kojemu predviđamo svaku podljestvicu PPCS ljestvice na osnovi svih 8 motivacija za korištenje pornografije. To bi zahtijevalo zasebnu analizu koja svojim obujmom premašuje opseg ovog rada, no svakako bismo mogli dobiti mnoga zanimljiva saznanja ovakvim modelom, te predlažemo da se ovo detaljno ispita u budućim istraživanjima. Nadalje, što su sudionice češće motivirane izbjeći dosadu konzumacijom pornografije, to će u većoj mjeri interpretirati svoje korištenje pornografije kao problematično, te je pozitivna veza izbjegavanja dosade i PPU nađena i u radu Böthe i suradnika (2020). Ovo se opet može objasniti mehanizmima učenja potkrepljenjem, gdje se dosada zaista i otkloni seksualnim uzbuđenjem koje pornografija pruža. Utvrđivanjem ponašanja gledanja pornografije, sudionice mogu dobiti dojam da nemaju kontrolu nad posezanjem za pornografskim sadržajem kada im je dosadno. Sklonost doživljavanju dosade zaista i povećava ponašanja solitarnih seksualnih aktivnosti kod odraslih (Gana i sur., 2001), a postoje i nalazi pozitivne veze između hiperseksualnosti i doživljavanja dosade (De Oliveira i Carvalho, 2020). Nadalje, nedostatak zadovoljstva seksom najmanje samostalno doprinosi varijanci PPU, no što je ova motivacija češće prisutna, to sudionice svoju konzumaciju procjenjuju više problematičnom.. To nije u skladu s postavljenom hipotezom niti s istraživanjem Böthe i suradnika (2020). Nismo očekivali značajan samostalni doprinos objašnjenja PPU zbog motiviranosti konzumacije pornografije nedostatkom zadovoljstva seksom. Ovaj nalaz teško je objasniti jer u analizu nismo uključili mjere zadovoljstva seksom, a još nam je manje poznato koji je razlog nezadovoljstva. Jedino možemo pretpostaviti da sudionice u situaciji nedostatka seksualnog zadovoljstva posežu za pornografijom (što im se potkrjepljuje jer će tako i otkloniti nezadovoljstvo, no samo privremeno, jer izvor nezadovoljstva nije riješen) te da takav obrazac ponašanja postaje habitualan, ponavlja se, zbog čega sudionice stvaraju dojam o nemogućnosti kontrole i problematičnosti svoje konzumacije. Moguće je da se ovdje radi o još jednom primjeru maladaptivnog načina suočavanja. Općenito seksualno zadovoljstvo ima istaknutiju ulogu u ishodima povezanim sa subjektivnim dobrostanjem žena, naspram muškaraca (Goodman, Snoeyink i Martinez, 2022), te je postizanje orgazma najbolji indikator seksualnog zadovoljstva kod žena, dok je muškarcima seksualno zadovoljstvo

uvjetovano samim činom seksa (Kontula, 2009; prema Goodman, Snoeyink i Martinez, 2022). S obzirom na to da je teže postići orgazam nego samo ući u seksualno ponašanje, moguće je da nezadovoljstvo seksualnim životom sudionica povezano s ovim navodom (primjerice sudionice možda ne uspijevaju postići orgazam ili ga ne uspijevaju postići s partnerom pa traže rješenje negdje drugdje, no ovo su samo nagađanja). Na žalost, to provjeriti ne možemo, ali ako je izvor nezadovoljstva ovaj ili sličan problem, a sudionice ga rješavaju pornografijom, jasno je da rješavanje problema nije u tom slučaju usmjereno na srž problema, već se od problema traži bijeg, što je maladaptivan način suočavanja i pridonosi percepciji problematičnosti njihovog gledanja pornografije.

Zajedno su prediktori objasnili 45.2% varijance PPU, što upućuje na činjenicu da je korisno uključiti motivacije za korištenje pornografije u istraživanja vezana za problematično korištenje pornografije jer jako dobro predviđaju ovaj kriterij, odnosno, objašnjavaju gotovo pola ukupne varijance problematičnog korištenja pornografije. Problematično korištenje i frekvencija korištenja pornografije u našem istraživanju, kao i u prethodnima (Bothe i sur., 2017; Gola, Lewczuk i Skorko, 2016; Grubbs i sur., 2018), umjereno su pozitivno povezani, te su Bóthe i suradnici (2020) prethodno utvrdili kako visokofrekventno korištenje pornografije zaista ne mora biti problematično. Kao što vidimo, motivacijske varijable koje smo koristili kao prediktore problematičnog korištenja pornografije bolje objašnjavaju varijancu ovog konstrukta od frekvencije korištenja (45.2% naspram 15.05%). Do sada je česta pretpostavka bila da je problematična konzumacija primarno rizična za osobe s visokofrekventnim i habitualnim ponašanjima korištenja pornografije (Štulhofer i sur., 2021), no utvrđeno je kako su religiozne osobe posebno ranjive radi sukoba internaliziranih moralnih uvjerenja potkovanih u religiji i ponašanja gledanja pornografije koje je pogrešno i osuđivano iz perspektive takvih moralnih uvjerenja (Grubbs i sur., 2018). Taj pojam nazivamo moralnom inkongruencijom, te je utvrđeno kako je moralna inkongruencija i religiozno odgajanje povezano s percipiranom problematičnošću konzumacije pornografije (Grubbs i sur., 2018; Grubbs, Kraus i sur., 2018; Štulhofer i sur., 2021), čak i jače od frekvencije korištenja ($r = .66$) (Grubbs, Perry i sur., 2018). Jačina prediktivnosti moralne inkongruencije u sistematskom pregledu Grubbsa, Perryja i suradnika (2018) podjednako je jačini prediktivnosti motivacijskih

varijabli u našem multivarijatnom modelu te stoga predlažemo integraciju mjere motivacija korištenja pornografije u buduća istraživanja problematične konzumacije pornografije.

Kada uspoređujemo rezultate oba multivarijatna regresijska modela, možemo vidjeti kako oba kriterija samostalno predviđaju motivacija postizanja seksualnog zadovoljstva, motivacija redukcije stresa te motivacija izbjegavanja dosade. Ovo upućuje da je u slučaju kada je konzumacija pornografije potaknuta ovim motivacijama moguće istovremeno sve češće konzumiranje pornografije i sve problematičnije korištenje pornografije. S vremenom osoba razvije ideju da teško kontrolira to ponašanje, da ne uspijeva smanjiti svoju konzumaciju pornografije ili da joj je pornografija ključni mehanizam u rješavanju neugodnih osjećaja, osjećaja dosade i stresa. To je opet rezultat potkrepljenja: mehanizmima učenja uparuje se gledanje pornografije s otklanjanjem emocionalne neugode i postizanjem ugone. Obrasci ponašanja se utvrđuju i ponavljaju te se stvaraju maladaptivni načini suočavanja, osoba ne nauči koristiti produktivne načine suočavanja, kao što je primjerice rješavanje izvora problema (neugodnih afektivnih stanja), već nalazi bijeg od takvih osjećaja u pornografiji. Dakle, osoba bi se mogla naći u opakom ciklusu gdje dolazi do sve češće i sve problematičnije konzumacije pornografije. Kada bismo proveli model multiple predikcije u kojem su frekvencija korištenja i problematično korištenje pornografije kriteriji, ali kriteriji u istom modelu, i time kontrolirali zajedničku varijancu PPU i FPU, dobili bismo bolji uvid u to koji od ovih prediktora isključivo predviđaju jedan od kriterija, a koji prediktori djeluju na oba kriterija istovremeno. To bi to moglo dovesti do novih uvida u temu, stoga predlažemo ovaj pristup za buduća istraživanja.

Prediktori koji se nisu pokazali samostalno prediktivnima niti za frekvenciju niti za problematično korištenje pornografije su motivacijske varijable seksualne znatiželje i samoistraživanja. Ovo je vrlo vrijedan podatak za oblikovanje potencijalnih intervencija u ovom području. Već je istaknuto da je konzumacija pornografije široko prisutna u raznim populacijama te se uočava porast konzumacije pornografije s vremenom, pa je nerealno očekivati da će se ovaj trend promijeniti. Potencijalno rješenje mogućih briga o negativnim posljedicama pornografije je u tome da se potiče konzumacija koja ne predviđa povećanje učestalosti i problematičnosti korištenja. Utvrdili smo da motivacije postizanja seksualnog zadovoljstva, redukcije stresa i izbjegavanja dosade istovremeno pozitivno predviđaju i

PPU i FPU, te bi stoga za ove motivacije trebalo istaknuti moguće detrementalne ishode. Ove nalaze trebalo bi ukomponirati u stvaranje intervencija, u kombinaciji s već poznatim praktičnim spoznajama iz ovog područja istraživanja. Bitno je spomenuti neke od tih nalaza. Grubbs i suradnici (2019), u svom preglednom radu navode da dio istraživanja nalazi povezanost između konzumacije pornografije koja prikazuje riskantna seksualna ponašanja i mogućnosti upuštanja u neodgovorna seksualna ponašanja (npr. nekorištenje kondoma). Nadalje, Hurlbert i suradnici (1993) navode da je seksualna asertivnost ključni prediktor seksualnog zadovoljstva kod žena. Seksualna asertivnost kao konstrukt nastala je da bi se bolje razumjele komunikacijske strategije kojima žene štite svoje seksualno zdravlje i autonomiju (Rickert i sur., 2002) te je povezana s većom frekvencijom orgazama, većim seksualnim zadovoljstvom i višim razinama seksualne žudnje za partnerom (Greene i Faulkner, 2005; Hurlbert i Apt, 1994; Morokoff, 2000; prema Loshek i Terrell, 2014; Hurlbert, 1991). Uzimajući sve navedeno u obzir, pornografska industrija mogla bi, pod pritiskom javnosti te znanstvenog i obrazovnog sektora biti prisiljena stvarati pornografski sadržaj koji je edukativne prirode i koji sadrži upotrebljive savjete i odgovorne primjere seksualnih aktivnosti i komunikacije među seksualnim partnerima. Prema teoriji seksualnih skripta (Wright, 2011), konzumacijom pornografije na osnovi prezentiranog sadržaja ljudi stvaraju seksualne scenarije koji, kada budu aktivirani, utječu na stavove, prosudbe i ponašanja, a Grubbs i suradnici (2019) su uvidom u veliki broj istraživanja pokazali da postoje čvrsti dokazi u prilog ovoj teoriji. To potvrđuje i nalaz Wrighta i suradnika (2017) koji navode da je korištenje pornografije kod žena povezano s povećanom željom upuštanja u aktivnosti viđene u pornografskom sadržaju. Dakle, kada bi takav sadržaj postojao, vjerojatnost je da bi znanja i primjere iz sadržaja žene zaista i primijenile u svom ponašanju, doživljavanju i stavovima. Doduše, nije realno očekivati da će javnost utjecati na to kakav sadržaj pornografska industrija stvara. Stoga, treba iskoristiti dostupne i široko korištene medije kako bi se obrazovalo javnost, u ovom slučaju, žene specifično. Kulturološka supresija i dupli standardi seksualne moralnosti duboko su ukorijenjeni u društvo (Baumeister i Twenge, 2002) i kao takvi, prepoznati kao bitan faktor u razvoju ženske seksualnosti. Vrlo popularan trend na društvenim mrežama su stranice usmjerene na promociju ženske seksualnosti. Stoga, intervencija bi se mogla pokrenuti otvaranjem

Instagram profila koji bi se bavio ovom tematikom, te stvarnjem edukativnih sadržaja u obliku tekstualnih objava i videa. Primjerice, možemo objasniti što su motivacije za korištenje pornografije i kako one mogu doprinjeti učestalosti i problematičnoj konzumaciji pornografije. Možemo objasniti kako se iz pornografskog sadržaja može mnogo toga naučiti (“Pornografski sadržaj može poslužiti da otkrijete nove seksualne prakse koje možete probati s partnerom, ili da otkrijete nešto novo što vas uzbuđuje”), ali i dati primjere kvalitetnog pornografskog sadržaja (primjerice profili pornografskih glumica koje promoviraju žensku seksualnost i daju praktične savjete za partnerski i solo seks). Ovakav sadržaj zasigurno bi bio popularan, pogotovo među mladim ženama, s obzirom na to da postoje nalazi koji upućuju na to da pornografija postaje preferirani oblik seksualne samoedukacije (Ashton i sur., 2018). Nadalje, ista saznanja možemo koristiti i u oblikovanju intervencija za adolescente, s obzirom na to da će zbog seksualne znatiželje oni svakako posezati za pornografijom. Obično prvo iskustvo s pornografijom nastaje u ranoj adolescenciji (Sinković i sur., 2013), stoga je bitno obrazovati mlade i roditelje o mogućnosti korištenja pornografije za edukaciju i samoistraživanje. Dakle, kada bismo javnost educirali o postojanju kvalitetnog pornografskog sadržaja i mogućnosti korištenja istog s ciljem danauče nešto o svojim preferencijama, nauče nešto o seksu općenito ili nauče nove prakse koje mogu ukomponirati u svoj seksualni opus, mogli bismo doprinijeti porastu osobnog seksualnog zadovoljstva, boljem poznavanjem svog tijela i osobnih seksualnih afiniteta, proširenju znanja o tome kako zadovoljiti partnera, kako asertivno razgovarati s partnerom te također odgovornijem seksualnom ponašanju i realističnijim seksualnim skriptama kod žena i ljudi općenito.

Metodološka ograničenja

Prvenstveno, veliki metodološki nedostatak ovog istraživanja jest činjenica da ljestvice koje smo koristili (PUMS i PPCS) nisu validirane na hrvatskoj populaciji. Odlučili smo se ne baviti validacijom ovih instrumenata, jer je validacija, kako je već navedeno, dio cilja Međunarodnog istraživanja seksualnosti (ISS), u sklopu kojega smo prikupljali svoje podatke.

Drugo metodološko ograničenje proizlazi iz anketnog provođenja i korelacijskog nacrtu istraživanja koji su korišteni zbog praktičnih razloga (veliko međunarodno istraživanje, laka i brza primjena i organizacija). S obzirom na to da su rezultati na svim mjerama samoiskazi sudionica, ne možemo znati koliko su one potencijalno bile motivirane davati netočne informacije (pristranost izazvana socijalnom poželjnošću) ili koliko objektivni uvid imaju u svoja ponašanja, motivacije i navike. Kohut i Campbell (2019) upozoravaju na mogućnost da mjere samoiskaza u području istraživanja pornografije, slično kao u drugim područjima istraživanja konzumacije određenih sadržaja, neće nužno biti točan odraz stvarnog ponašanja i učestalosti konzumacije. Doduše, neka istraživanja ukazuju na mogućnost produkcije iskrenijih odgovora u slučaju online prikupljanja podataka jer ono jamči veću anonimnost i time smanjuje razinu stresa koja je inače moguća u istraživanjima seksualnosti (Griffiths, 2012). Također, korelacijskim nacrtom ne možemo ništa zaključivati o uzročno-posljedičnim vezama, za kakve zaključke je potreban longitudinalan nacrt s više točaka mjerenja ili, u idealnom slučaju, eksperimentalni nacrt.

Nadalje, rezultati ovog istraživanja ne mogu se generalizirati na opću populaciju jer su provedeni isključivo na ženama, ali zbog demografskih karakteristika našeg uzorka (mlade i visokoobrazovane žene), nije moguća niti generalizacija na sve žene u Hrvatskoj. Online način prikupljanja podataka još jedan je razlog nemogućnosti generalizacije jer podrazumijeva pristranosti selekcije i samoselekcije, zbog čega je naš uzorak prigodan. Prvenstveno, utvrđeno je da se, u prosjeku, osobe s pristupom internetu razlikuju od osoba koje nemaju pristup internetu (Bethlehem, 2010). Nadalje, pristranost samoselekcije podrazumijeva da sudionici sami biraju žele li sudjelovati u određenoj online anketi, te određene karakteristike sudionika mogu utjecati na odluku o (ne)sudjelovanju. Primjerice, tema istraživanja je bila eksplicitno navedena, te će tematika seksualnosti prvenstveno privući visokoobrazovane sudionike s liberalnijim stavovima i potencijalno manjom stopom religijske opredijeljenosti, nego što je prisutna u populaciji. Nadalje, veća je šansa da su sudionici koje privuče istraživanje o seksualnosti u većoj mjeri seksualno aktivni od onih koji odluče ne sudjelovati u istraživanju. Braun-Courville i Rojas (2009) navode da su dob i razina obrazovanja vrlo bitni prediktori konzumacije pornografije, a naš uzorak uglavnom se sastoji od mladih i visokoobrazovanih žena (prosječna dob 27.5 godina i

64.8% visokoobrazovanih). Mlađe sudionice vjerojatno su seksualno znatiželjnije (Baumeister, 2000), a visokoobrazovane sudionice vjerojatno su liberalnijih stavova, što sve može povećati konzumaciju pornografije (Wright i sur., 2013). Nadalje, samo 31% sudionica u uzorku izjavljuje kako su kršćanske religije, naspram 78.97% populacije Hrvatske koja se na popisu iz 2021. godine deklarirala kao katolici (Popis, 2021). Svi ti razlozi nas dovode do zaključka da naši rezultati ne odražavaju opće stanje u populaciji žena u Hrvatskoj jer su stavovi i ponašanja vezana uz seksualnost pod utjecajem religije (Gola i sur., 2016; Grubbs i sur., 2018; Grubbs i sur., 2019) i konzervativnog, tradicionalističkog razmišljanja povezanog s religioznošću, koji je inače u značajnoj mjeri prisutan u Hrvatskoj, ali možemo pretpostaviti, ne i u našem uzorku.

Nadalje, većina istraživanja spomenutih u ovom radu specifično su ispitivala online pornografiju, dok mi u svom istraživanju vrstu pornografskog sadržaja nismo uključili kao mjerenu varijablu, a u radnoj definiciji pornografije ponudili smo da se pornografija odnosi na slikovni, pisani, video i glasovni materijal. Zbog neznanja o tome kakav pornografski materijal naše sudionice konzumiraju i o kakvom sadržaju su izvještavale, ne možemo tvrditi da su nalazi komparabilni s drugim istraživanjima u ovom području jer različiti mediji mogu imati različit utjecaj na to kako su doživljeni od strane onoga tko materijal konzumira.

Zaključak

Motivacije za korištenje pornografije slabo su istraživani konstrukti u području istraživanja seksualnosti, osobito seksualnosti žena. Unatoč tome, prethodna istraživanja pokazala su kako one mogu biti korisna mjera u kontekstu razumijevanja konzumacije pornografskog sadržaja, koji je široko raširen i korišten. Odlučili smo ispitati ulogu 8 vrsta motivacija za korištenje pornografije u objašnjenju frekvencije i problematičnog korištenja pornografije kod žena. Frekvenciju korištenja pornografije pozitivno su predviđale motivacije seksualnog zadovoljstva, redukcije stresa i izbjegavanja dosade, kako je i očekivano. Emocionalna supresija negativno je predviđala frekvenciju, što nije u skladu s prvom postavljenom hipotezom, stoga ju smatramo djelomično potvrđenom. Problematično korištenje pornografije pozitivno su predviđale motivacije emocionalne

distrakcije/supresije, seksualnog zadovoljstva, redukcije stresa, ostvarivanja fantazija, te izbjegavanja dosade, što je u skladu s drugom postavljenom hipotezom. Neočekivani nalaz je pozitivna povezanost s motivacijom nedostatka seksualnog zadovoljstva, te ćemo zbog toga i za drugu hipotezu reći da je samo djelomično potvrđena.

Literatura

- Albury, K. (2014). Porn and sex education, pornasex education. *Porn Studies*, 1(1-2), 172–181. doi:10.1080/23268743.2013.863654
- Alexa Top Websites (2023, 1.veljače) Preuzeto sa: <https://www.expireddomains.net/alexa-top-websites/>
- Allen, M., Emmers-Sommer, T. M., D'Alessio, D., Timmerman, L., Hanzal, A. i Korus, J. (2007). The Connection Between the Physiological and Psychological Reactions to Sexually Explicit Materials: A Literature Summary Using Meta-Analysis. *Communication Monographs*, 74(4), 541–560. doi:10.1080/03637750701578648
- Ashton, S., McDonald, K. i Kirkman, M. (2017). Women's Experiences of Pornography: A Systematic Review of Research Using Qualitative Methods. *The Journal of Sex Research*, 55(3), 334–347. doi:10.1080/00224499.2017.1364337
- Attwood, F., Smith, C. i Barker, M. (2019):. Engaging with pornography: an examination of women aged 18–26 as porn consumers, *Feminist Media Studies*, 1-16, DOI: 10.1080/14680777.2019.1681490
- Ballabio, M., Griffiths, M. D., Urbán, R., Quartiroli, A., Demetrovics, Z. i Király, O. (2017). Do gaming motives mediate between psychiatric symptoms and problematic gaming? An empirical survey study. *Addiction Research & Theory*, 25(5), 397–408. doi:10.1080/16066359.2017.1305360
- Bancroft, J. (2008). Sexual Behavior that is “Out of Control”: a Theoretical Conceptual Approach. *Psychiatric Clinics of North America*, 31(4), 593–601. doi:10.1016/j.psc.2008.06.009
- Bancroft, J. i Janssen, E. (2000). The dual control model of male sexual response: a theoretical approach to centrally mediated erectile dysfunction. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 24(5), 571–579. doi:10.1016/s0149-7634(00)00024-5

- Baumeister, R. F. (2000). Gender differences in erotic plasticity: The female sex drive as socially flexible and responsive. *Psychological Bulletin*, 126(3), 347–374. doi:10.1037/0033-2909.126.3.347
- Baumeister, R. F. i Twenge, J. M. (2002). Cultural suppression of female sexuality. *Review of General Psychology*, 6(2), 166–203. doi:10.1037/1089-2680.6.2.166
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F. i Ferraz, M. B. (2000). *Guidelines for the Process of Cross-Cultural Adaptation of Self-Report Measures*. *Spine*, 25(24), 3186–3191. doi:10.1097/00007632-200012150-00014
- Bethlehem, J. (2010). Selection Bias in Web Surveys. *International Statistical Review*, 78(2), 161–188. doi:10.1111/j.1751-5823.2010.00112.x
- Binnie, J. i Reavey, P. (2019). Problematic pornography use: narrative review and a preliminary model. *Sexual and Relationship Therapy*, 1–25. doi:10.1080/14681994.2019.1694142
- Bóthe, B., Tóth-Király, I., Bella, N., Potenza, M. N., Demetrovics, Z. i Orosz, G. (2020). Why do people watch pornography? The motivational basis of pornography use. *Psychology of addictive behaviors : journal of the Society of Psychologists in Addictive Behaviors*, 35(2), 172–186. <https://doi.org/10.1037/adb0000603>
- Bóthe, B., Tóth-Király, I. i Orosz, G. (2015). Clarifying the Links Among Online Gaming, Internet Use, Drinking Motives, and Online Pornography Use. *Games for Health Journal*, 4(2), 107–112. doi:10.1089/g4h.2014.0054
- Bóthe, B., Tóth-Király, I., Potenza, M. N., Orosz, G. i Demetrovics, Z. (2020). High-Frequency Pornography Use May Not Always Be Problematic. *The Journal of Sexual Medicine*. doi:10.1016/j.jsxm.2020.01.007
- Bóthe, B., Tóth-Király, I., Zsila, Á., Griffiths, M. D., Demetrovics, Z. i Orosz, G. (2017). The Development of the Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS). *The Journal of Sex Research*, 55(3), 395–406. doi:10.1080/00224499.2017.1291798
- Bóthe, B., Vaillancourt-Morel, M.-P. i Bergeron, S. (2021). Associations Between Pornography Use Frequency, Pornography Use Motivations, and Sexual Wellbeing in Couples. *The Journal of Sex Research*, 1–15. doi:10.1080/00224499.2021.1893261
- Braun-Courville, D. K. i Rojas, M. (2009). Exposure to Sexually Explicit Web Sites and Adolescent Sexual Attitudes and Behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 45(2), 156–162. doi:10.1016/j.jadohealth.2008.12.004

- Brown, C. C., Conner, S. i Vennum, A. (2017). Sexual Attitudes of Classes of College Students Who Use Pornography. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(8), 463–469. doi:10.1089/cyber.2016.0362
- Brown, C. C., Conner, S. i Vennum, A. (2017). Sexual Attitudes of Classes of College Students Who Use Pornography. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(8), 463–469. doi:10.1089/cyber.2016.0362
- Campbell, L. i Kohut, T. (2017). The use and effects of pornography in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 6–10. doi:10.1016/j.copsyc.2016.03.004
- Carver, C. S., Scheier, M. F. i Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(2), 267–283. doi:10.1037/0022-3514.56.2.267
- Castro-Calvo, J., Cervigón-Carrasco, V., Ballester-Arnal, R. i Giménez-García, C. (2021). Cognitive processes related to problematic pornography use (PPU): A systematic review of experimental studies. *Addictive Behaviors Reports*, 13, 100345. doi:10.1016/j.abrep.2021.100345
- Cooper, A. (1998). Sexuality and the Internet: Surfing into the New Millennium. *CyberPsychology & Behavior*, 1(2), 187–193. doi:10.1089/cpb.1998.1.187
- Cooper, A., Delmonico, D. L. i Burg, R. (2000). Cybersex users, abusers, and compulsives: New findings and implications. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 7(1–2), 5–29. doi:10.1080/10720160008400205
- Cooper, A., Morahan-Martin, J., Mathy, R. M. i Maheu, M. (2002). Toward an increased understanding of user demographics in online sexual activities. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 28(2), 105–129. <https://doi.org/10.1080/00926230252851861>
- Cooper, A., Putnam, D. E., Planchon, L. A. i Boies, S. C. (1999). Online sexual compulsivity: Getting tangled in the net. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 6(2), 79–104. doi:10.1080/10720169908400182
- D'Orlando, F. (2011) The Demand for Pornography. *J Happiness Stud* 12, 51–75 <https://doi.org/10.1007/s10902-009-9175-0>
- De Oliveira, L. i Carvalho, J. (2020). The Link Between Boredom and Hypersexuality: A Systematic Review. *The Journal of Sexual Medicine*. doi:10.1016/j.jsxm.2020.02.007
- De Souza Aranha e Silva, R. A. i Baltieri, D. A. (2015). A Preliminary Model of Motivation for Pornography Consumption Among Men Participating in Zoophilic

Virtual Environments. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 42(2), 143–157. doi:10.1080/0092623x.2014.996930

Elliot, A. J. (1999). Approach and avoidance motivation and achievement goals, *Educational Psychologist*, 34:3, 169-189, DOI: 10.1207/s15326985ep3403_3

Franc, E., Khazaal, Y., Jasiowka, K., Lepers, T., Bianchi-Demicheli, F. i Rothen, S. (2018). Factor structure of the Cybersex Motives Questionnaire. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(3), 601–609. doi:10.1556/2006.7.2018.67

Gana, K., Trouillet, R., Martin, B. i Toffart, L. (2001). The relationship between boredom proneness and solitary sexual behaviors in adults. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 29(4), 385–389. doi:10.2224/sbp.2001.29.4.385

Gelman, A. i Hill, J. (2006). Data Analysis Using Regression and Multilevel/Hierarchical Models (Analytical Methods for Social Research). *Cambridge: Cambridge University Press*. doi:10.1017/CBO9780511790942

Gola, M., Lewczuk, K. i Skorko, M. (2016). What Matters: Quantity or Quality of Pornography Use? Psychological and Behavioral Factors of Seeking Treatment for Problematic Pornography Use. *The Journal of Sexual Medicine*, 13(5), 815–824. doi:10.1016/j.jsxm.2016.02.169

Goodman, R.E., Snoeyink, M.J. i Martinez L.R. (2022): Conceptualizing Sexual Pleasure at Home as a Work-Related Stress Recovery Activity, *The Journal of Sex Research*, DOI: 10.1080/00224499.2022.215013

Goodson, P., McCormick, D. i Evans, A. (2001). Searching for Sexually Explicit Materials on the Internet: An Exploratory Study of College Students' Behavior and Attitudes. *Archives of Sexual Behavior*, 30(2), 101–118. doi:10.1023/a:1002724116437

Graham, C. A., Sanders, S. A., Milhausen, R. R. i McBride, K. R. (2004). Turning On and Turning Off: A Focus Group Study of the Factors That Affect Women's Sexual Arousal. *Archives of Sexual Behavior*, 33(6), 527–538. doi:10.1023/b:aseb.0000044737.625

Grant, J. E. i Potenza, M. N. (2007). Impulse control disorders. In J. E. Grant and M. N. Potenza (Eds.), Textbook of men's mental health. *Arlington, VA: American Psychiatric Publishing*.
[preuzeto s
https://books.google.hr/books?hl=en&lr=&id=JPCjqcDGUggC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Grant,+J.+E.,+%26+Potenza,+M.+N.+\(2007\).+Impulse+control+disorders.+In+J.+E.+Grant+and+M.+N.+Potenza+\(Eds.\),+Textbook+of+men%E2%80%99s+mental+health,+Arlington,+VA:+American+Psychiatric+Publishing.&ots=G4rdm9D27J&sig=Al7bWW7-Q5wFnPjHnMKhaVFqNUS&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.hr/books?hl=en&lr=&id=JPCjqcDGUggC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Grant,+J.+E.,+%26+Potenza,+M.+N.+(2007).+Impulse+control+disorders.+In+J.+E.+Grant+and+M.+N.+Potenza+(Eds.),+Textbook+of+men%E2%80%99s+mental+health,+Arlington,+VA:+American+Psychiatric+Publishing.&ots=G4rdm9D27J&sig=Al7bWW7-Q5wFnPjHnMKhaVFqNUS&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

- Greene, K. i Faulkner, S. L. (2005). Gender, Belief in the Sexual Double Standard, and Sexual Talk in Heterosexual Dating Relationships. *Sex Roles*, 53(3-4), 239–251. doi:10.1007/s11199-005-5682-6
- Griffiths, M. (2005). A “components” model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191–197. doi:10.1080/14659890500114359
- Griffiths, M. D. (2012). The use of online methodologies in studying paraphilias — A review. *Journal of Behavioral Addictions*, 1(4), 143–150. doi:10.1556/jba.1.2012.4.1
- Grubbs, J. B., Kraus, S. W. i Perry, S. L. (2018). Self-reported addiction to pornography in a nationally representative sample: The roles of use habits, religiousness, and moral incongruence. *Journal of Behavioral Addictions*, 1–6. doi:10.1556/2006.7.2018.134
- Grubbs, J. B., Perry, S. L., Wilt, J. A. i Reid, R. C. (2018). Pornography Problems Due to Moral Incongruence: An Integrative Model with a Systematic Review and Meta-Analysis. *Archives of Sexual Behavior*. doi:10.1007/s10508-018-1248-x
- Grubbs, J. B., Wright, P. J., Braden, A. L., Wilt, J. A. i Kraus, S. W. (2019). Internet pornography use and sexual motivation: a systematic review and integration. *Annals of the International Communication Association*, 1–39. doi:10.1080/23808985.2019.1584045
- Hald, G.M. (2006) Gender Differences in Pornography Consumption among Young Heterosexual Danish Adults. *Archives of Sexual Behavior*, 35, 577-585. <https://doi.org/10.1007/s10508-006-9064-0>
- Hald, G. M., Kuyper, L., Adam, P. C. G. i de Wit, J. B. F. (2013). Does Viewing Explain Doing? Assessing the Association Between Sexually Explicit Materials Use and Sexual Behaviors in a Large Sample of Dutch Adolescents and Young Adults. *The Journal of Sexual Medicine*, 10(12), 2986–2995. doi:10.1111/jsm.12157
- Harper, C. i Hodgins, D. C. (2016). Examining Correlates of Problematic Internet Pornography Use Among University Students. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(2), 179–191. doi:10.1556/2006.5.2016.022
- Hurlbert, D. F. (1991). The role of assertiveness in female sexuality: A comparative study between sexually assertive and sexually nonassertive women. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 17, 183–190. doi:10.1080=00926239108404342
- Hurlbert, D. F., Apt, C. i Rabehl, S. M. (1993). Key variables to understanding female sexual satisfaction: An examination of women in nondistressed marriages. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 19(2), 154–165. doi:10.1080/00926239308404899

- Hurlbert, D. F. i Apt, C. (1994). What constitutes sexual satisfaction? Directions for future research. *Sexual and Marital Therapy*, 9, 285–292. doi:10.1080=02674659408409594
- Khantzian, E. J. (1997). The Self-Medication Hypothesis of Substance Use Disorders: A Reconsideration and Recent Applications. *Harvard Review of Psychiatry*, 4(5), 231–244. doi:10.3109/10673229709030550
- Király, O., Tóth, D., Urbán, R., Demetrovics, Z. i Maraz, A. (2017). Intense video gaming is not essentially problematic. *Addictive Behaviors*, 31(7), 807–817. [10.1037/adb0000316](https://doi.org/10.1037/adb0000316)
- Király, O., Urbán, R., Griffiths, M. D., Ágoston, C., Nagygyörgy, K., Kökönyei, G. i Demetrovics, Z. (2015). The mediating effect of gaming motivation between psychiatric symptoms and problematic online gaming: An online survey. *Journal of Medical Internet Research*, 17(4), e88. <https://doi.org/10.2196/jmir.3515>
- Kline, R. B. (2005). Principles and practices of structural equation modeling (2nd ed.). *New York, NY: Guilford Press*. https://www.researchgate.net/profile/Cahyono-St/publication/361910413_Principles_and_Practice_of_Structural_Equation_Modelin_g/links/62cc4f0ed7bd92231faa4db1/Principles-and-Practice-of-Structural-Equation-Modeling.pdf
- Kohut, T., Balzarini, R. N., Fisher, W. A., Grubbs, J. B., Campbell, L. i Prause, N. (2019). Surveying Pornography Use: A Shaky Science Resting on Poor Measurement Foundations. *The Journal of Sex Research*, 57(6), 722-742. doi:10.1080/00224499.2019.1695244
- Kohut, T. i Campbell, L. (2019). Premature Speculation Concerning Pornography’s Effects on Relationships. *Archives of Sexual Behavior*. doi:10.1007/s10508-018-1389-y
- Komisaruk, B. R., Beyer-Flores, C. i Whipple, B. (2006). The science of orgasm. *The Johns Hopkins University Press* preuzeto s [https://books.google.hr/books?hl=en&lr=&id=2As5NR2_JygC&oi=fnd&pg=PP15&dq=Komisaruk,+B.+R.,+Beyer-Flores,+C.,+%26+Whipple,+B.+\(2006\).+The+science+of++orgasm.+The+Johns+Hopkins+University+Press&ots=0fISG1ZWBr&sig=iYURWiOiLW5Wggz-fC527dka1o&redir_esc=y#v=onepage&q=Komisaruk%2C%20B.%20R.%2C%20Beyer-Flores%2C%20C.%2C%20%26%20Whipple%2C%20B.%20\(2006\).%20The%20science%20of%20%20orgasm.%20The%20Johns%20Hopkins%20University%20Press&f=false](https://books.google.hr/books?hl=en&lr=&id=2As5NR2_JygC&oi=fnd&pg=PP15&dq=Komisaruk,+B.+R.,+Beyer-Flores,+C.,+%26+Whipple,+B.+(2006).+The+science+of++orgasm.+The+Johns+Hopkins+University+Press&ots=0fISG1ZWBr&sig=iYURWiOiLW5Wggz-fC527dka1o&redir_esc=y#v=onepage&q=Komisaruk%2C%20B.%20R.%2C%20Beyer-Flores%2C%20C.%2C%20%26%20Whipple%2C%20B.%20(2006).%20The%20science%20of%20%20orgasm.%20The%20Johns%20Hopkins%20University%20Press&f=false)
- Lewczuk, K., Wójcik, A. i Gola, M. (2022) Increase in the Prevalence of Online Pornography Use: Objective Data Analysis from the Period Between 2004 and 2016

- in Poland. *Arch Sex Behav* **51**, 1157–1171. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02090-w>
- Loshek, E. i Terrell, H. K. (2014). The Development of the Sexual Assertiveness Questionnaire (SAQ): A Comprehensive Measure of Sexual Assertiveness for Women. *The Journal of Sex Research*, *52*(9), 1017–1027. doi:10.1080/00224499.2014.944970
- Maas, M. K. i Dewey, S. (2018). Internet Pornography Use Among Collegiate Women: Gender Attitudes, Body Monitoring, and Sexual Behavior. *SAGE Open*, *8*(2), 215824401878664. doi:10.1177/2158244018786640
- Marks, I. (1990). Behavioural (non-chemical) addictions. *Addiction*, *85*(11), 1389–1394. doi:10.1111/j.1360-0443.1990.tb01618.x
- Marshall, E. A. i Miller, H. A. (2019). Consistently inconsistent: A systematic review of the measurement of pornography use. *Aggression and Violent Behavior*, *48*, 169–179. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.08.019>
- McKenna, K. Y. A., Green, A. S. i Smith, P. K. (2001). Demarginalizing the sexual self. *Journal of Sex Research*, *38*(4), 302–311. doi:10.1080/00224490109552101
- Miller, D.J., Raggatt, P. T. F. i McBain, K. (2020): A Literature Review of Studies into the Prevalence and Frequency of Men’s Pornography Use , *American Journal of Sexuality Education*, DOI: 10.1080/15546128.2020.1831676
- Paul, B. i Shim, J. W. (2008). Gender, Sexual Affect, and Motivations for Internet Pornography Use. *International Journal of Sexual Health*, *20*(3), 187–199. doi:10.1080/19317610802240154
- Petz, B., Kolesarić, V. i Ivanec, D. (2012). Osnovne statističke metode za nematematičare. *Jastrebarsko: Naklada Slap*.
- Popis (2021) *Konačni rezultati popisa 2021. Državni zavod za statistiku*. https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/Press%20Corner/Prezentacije/Popis%202021._kona%C4%8Dni%20rezultati.pdf
- Pornhub.com (2018, 5.lipnja) *Croatia Insights*. <https://www.pornhub.com/insights/croatia>
- Posner, J., Russell, J. A. i Peterson, B. S. (2005). The circumplex model of affect: An integrative approach to affective neuroscience, cognitive development, and psychopathology. *Development and Psychopathology*, *17*(03). doi:10.1017/s0954579405050340

- Redouté, J., Stoléru, S., Grégoire, M. C., Costes, N., Cinotti, L., Lavenne, F., Le Bars, D., Forest, M. G. i Pujol, J. F. (2000). Brain processing of visual sexual stimuli in human males. *Human Brain Mapping, 11(3)*, 162–177. doi:10.1002/1097-0193(200011)11:3<162::aid-hbm30>3.0.co;2-a
- Reid, R. C., Dhuffar, M. K., Parhami, I. i Fong, T. W. (2012). Exploring Facets of Personality in a Patient Sample of Hypersexual Women Compared with Hypersexual Men. *Journal of Psychiatric Practice, 18(4)*, 262–268. doi:10.1097/01.pra.0000416016.379
- Reid, R. C., Li, D. S., Gilliland, R., Stein, J. A. i Fong, T. (2011). Reliability, Validity, and Psychometric Development of the Pornography Consumption Inventory in a Sample of Hypersexual Men. *Journal of Sex & Marital Therapy, 37(5)*, 359–385. doi:10.1080/0092623x.2011.607047
- Reis, H. T. (2007). Steps toward the ripening of relationship science. *Personal Relationships, 14(1)*, 1–23. doi:10.1111/j.1475-6811.2006.00139.x
- Rickert, V. I., Sanghvi, R. i Wiemann, C. M. (2002). Is Lack of Sexual Assertiveness among Adolescent and Young Adult Women a Cause for Concern? *Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 34(4)*, 178. doi:10.2307/3097727
- Rissel, C., Richters, J., de Visser, R. O., McKee, A., Yeung, A. i Caruana, T. (2016). A Profile of Pornography Users in Australia: Findings From the Second Australian Study of Health and Relationships. *The Journal of Sex Research, 54(2)*, 227–240. doi:10.1080/00224499.2016.1191597
- Rousseau, A., Böthe, B. i Štulhofer, A. (2020) Theoretical Antecedents of Male Adolescents' Problematic Pornography Use: A Longitudinal Assessment. *The Journal of Sex Research, 1–11*. doi: 10.1080/00224499.2020.1815637
- Ross, M. W., Månsson, S. A. i Daneback, K. (2012). Prevalence, severity, and correlates of problematic sexual Internet use in Swedish men and women. *Archives of Sexual Behavior, 41(2)*, 459–466. doi:10.1007/s10508-011-9762-0
- Schlagintweit, H. E., Thompson, K., Goldstein, A. L. i Stewart, S. H. (2017). An Investigation of the Association Between Shame and Problem Gambling: The Mediating Role of Maladaptive Coping Motives. *Journal of Gambling Studies, 33(4)*, 1067–1079. doi:10.1007/s10899-017-9674-6
- Schneider, J. P. (2000). A Qualitative Study of Cybersex Participants: Gender Differences, Recovery Issues, and Implications for Therapists. *Sexual Addiction & Compulsivity, 7(4)*, 249–278. doi:10.1080/10720160008403700

- Short, M. B., Black, L., Smith, A. H., Wetterneck, C. T. i Wells, D. E. (2012). A Review of Internet Pornography Use Research: Methodology and Content from the Past 10 Years. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(1), 13–23. doi:10.1089/cyber.2010.0477
- Sinković, M., Štulhofer, A. i Božić, J. (2013). Revisiting the Association between Pornography Use and Risky Sexual Behaviors: The Role of Early Exposure to Pornography and Sexual Sensation Seeking. *Journal of Sex Research*, 50(7), 633–641. doi:10.1080/00224499.2012.681403
- Sniewski, L., Farvid, P. i Carter, P. (2018). The assessment and treatment of adult heterosexual men with self-perceived problematic pornography use: A review. *Addictive Behaviors*. 77, 217–224. doi:10.1016/j.addbeh.2017.10.010
- Štulhofer, A., Wiessner, C., Koletić, G., Pietras, L. i Briken, P. (2021). Religiosity, Perceived Effects of Pornography Use on Personal Sex Life, and Moral Incongruence: Insights from the German Health and Sexuality Survey (GeSiD). *The Journal of Sex Research*, 1–11. doi:10.1080/00224499.2021.1916422
- Sun, C., Bridges, A., Johnson, J. A. i Ezzell, M. B. (2016). Pornography and the Male Sexual Script: An Analysis of Consumption and Sexual Relations. *Archives of Sexual Behavior*, 45(4), 983–994. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0391-2>
- Tóth-Király, I., Vallerand, R. J., Bőthe, B., Rigó, A. i Orosz, G. (2019). Examining sexual motivation profiles and their correlates using latent profile analysis. *Personality and Individual Differences*, 146, 76–86. doi:10.1016/j.paid.2019.04.002
- Twohig, M. P., Crosby, J. M. i Cox, J. M. (2009). Viewing Internet pornography: For whom is it problematic, how, and why? *Sexual Addiction & Sexual Compulsivity*, 16(4), 253–266. doi:10.1080/10720160903300788
- Twohig, M. P. i Crosby, J. M. (2010). Acceptance and Commitment Therapy as a Treatment for Problematic Internet Pornography Viewing. *Behavior Therapy*, 41(3), 285–295. doi:10.1016/j.beth.2009.06.002
- Vaillancourt-Morel, MP., Daspe, MÈ., Charbonneau-Lefebvre, V., Bosisiol, M. i Bergeron, S. (2019) Pornography Use in Adult Mixed-Sex Romantic Relationships: Context and Correlates. *Curr Sex Health Rep* 11, 35–43 <https://doi.org/10.1007/s11930-019-00190-2>
- Veit, M., Štulhofer, A. i Hald, G.M. (2016): Sexually explicit media use and relationship satisfaction: a moderating role of emotional intimacy?, *Sexual and Relationship Therapy*, DOI: 10.1080/14681994.2016.1193134

- Weinberg, M. S., Williams, C. J., Kleiner, S. i Irizarry, Y. (2010). Pornography, Normalization, and Empowerment. *Archives of Sexual Behavior*, 39(6), 1389–1401. doi:10.1007/s10508-009-9592-5
- Wéry, A. i Billieux, J. (2016). Online sexual activities: An exploratory study of problematic and non-problematic usage patterns in a sample of men. *Computers in Human Behavior*, 56, 257–266. doi:10.1016/j.chb.2015.11.046
- Worldometers.info (2023) Countries in the world by population. *Elaboration of data by United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects: The 2019 Revision (Medium-fertility variant) Dover, Delaware, U.S.A* <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>
- Wright, P. J. (2011). Mass Media Effects on Youth Sexual Behavior Assessing the Claim for Causality. *Annals of the International Communication Association*, 35(1), 343–385. doi:10.1080/23808985.2011.11679121
- Wright, P. J. (2013). A Three-Wave Longitudinal Analysis of Preexisting Beliefs, Exposure to Pornography, and Attitude Change. *Communication Reports*, 26(1), 13–25. <https://doi.org/10.1080/08934215.2013.773053>
- Wright, P. J., Bae, S. i Funk, M. (2013). United States Women and Pornography Through Four Decades: Exposure, Attitudes, Behaviors, Individual Differences. *Archives of Sexual Behavior*, 42(7), 1131–1144. doi:10.1007/s10508-013-0116-y
- Wright, P. J., Steffen, N. J. i Sun, C. (2017). Is the Relationship Between Pornography Consumption Frequency and Lower Sexual Satisfaction Curvilinear? Results From England and Germany. *The Journal of Sex Research*, 1–7. doi:10.1080/00224499.2017.1347912
- Wright, P. J., Tokunaga, R. S., Kraus, A. i Klann, E. (2017). Pornography Consumption and Satisfaction: A Meta-Analysis. *Human Communication Research*, 43(3), 315–343. doi:10.1111/hcre.12108
- Young, K. S., Griffin-shelley, E., Cooper, A., O'mara, J. i Buchanan, J. (2000). Online infidelity: A new dimension in couple relationships with implications for evaluation and treatment. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 7(1-2), 59–74. doi:10.1080/10720160008400207
- Zillmann, D. (1988). Mood Management Through Communication Choices. *American Behavioral Scientist*, 31(3), 327–340. doi:10.1177/000276488031003005

Zimbardo, P. G. i Duncan, N. (2012). The demise of guys: How video games and porn are ruining a generation. Preuzeto sa [http:// edition.cnn.com/2012/05/23/health/living-well/demise-of-guys](http://edition.cnn.com/2012/05/23/health/living-well/demise-of-guys)

Prilozi

Prilog 1 Broj i postotak sudionica različitih sociodemografskih obilježja (N=1543)

Obilježje	Kategorija	N	%
Najviši ostvareni stupanj obrazovanja	Primarno	13	0.8
	Sekundarno	530	34.3
	Tercijarno	1000	64.8
Trenutno obrazovanje	Ne	758	49.1
	Da, sekundarno	37	2.4
	Da, tercijarno	748	48.5
Radni status	Nezaposlena	455	29.5
	Na puno radno vrijeme	692	44.8
	Na pola radnog vremena	124	8.0
	Povremeni poslovi	272	17.6
Mjesto boravišta	Metropola (>1 milijun stanovnika)	391	25.3
	Grad (>100 000 stanovnika)	570	36.9
	Gradić (>1000 stanovnika)	473	30.7
	Selo (<1000 stanovnika)	109	7.1
Životne okolnosti	Među najgorima	1	.1
	Puno gore od prosječnih	15	1.0
	Gore od prosječnih	91	5.9
	Prosječne	615	39.9
	Bolje od prosječnih	616	39.9
	Puno bolje od prosječnih	187	12.1
	Među najboljima	18	1.2
Status romantične veze	Slobodna	544	35.3
	U vezi	644	41.7

	U braku ili zakonskom partnerstvu	331	21.5
	Udovica	3	0.2
	Rastavljena	21	1.4
Transseksualnost	Ne, ja nisam trans osoba	1523	98.7
	Da, ja sam trans žena	3	0.2
	Da, ja sam ne-binarna trans osoba	0	0
	Preispitujem svoj rodni identitet	15	1.0
	Ne znam što to znači	2	0.1
Seksualna orijentacija	Heteroseksualna ili straight	960	62.2
	Gay ili lezbijka ili homoseksualna	65	4.2
	Heterofleksibilna	142	9.2
	Homofleksibilna	4	0.3
	Biseksualna	222	14.4
	Queer	24	1.6
	Panseksualna	45	2.9
	Aseksualna	9	0.6
	Još ne znam ili trenutno preispitujem svoju seksualnu orijentaciju	61	4.0
	Ne želim odgovoriti	3	0.2
Religija	Kršćanske religije	479	31.0
	Budističke religije	3	0.2
	Muslimanske religije	5	0.3
	Spiritualna, ali ne pripadam nekoj određenoj religiji	353	22.9
	Nisam religiozna	674	43.7
	Taoističke religije	1	0.1
	Spiritističke religije	2	0.1

Legenda: N – broj sudionica koje su dale određeni ponuđeni odgovor , % - postotak od ukupnog broja sudionica koje su dale određeni ponuđeni odgovor

Prilog 2 Ljestvica motivacija za korištenje pornografije (eng. „*Pornography Use Motivations Scale*“ ili *PUMS*, Bõthe i sur., 2020)

Ljudi gledaju pornografiju iz različitih razloga. Najčešći (razlozi) su dolje navedeni. Koristeći niže navedenu skalu, označite koliko često ste u posljednjih 6 mjeseci gledali pornografiju iz ovih razloga. Molimo odgovorite što iskrenije moguće.
1 - Nikada
2 - Rijetko
3 - Prilično rijetko
4 - Ponekad
5 - Često
6 - Vrlo često
7 - Stalno
1. Gledam pornografiju kako bih se seksualno uzbudio/la.
2. Gledam pornografiju da naučim nove stvari.
3. Gledam pornografiju jer tako mogu biti dio nečega što ne mogu iskusiti u stvarnom životu.
4. Gledam pornografiju jer mi je dosadno.
5. Gledam pornografiju jer moj seksualni život nije zadovoljavajući.
6. Gledam pornografiju da potisnem svoje loše raspoloženje.
7. Gledam pornografiju jer je jedan od najboljih načina otpuštanja stresa.
8. Gledam pornografiju jer tako mogu saznati što me uzbuđuje.
9. Gledam pornografiju jer mi olakšava masturbaciju.
10. Gledam pornografiju da postanem bolji/a u krevetu.
11. Gledam pornografiju jer pruža takvo iskustvo kakvo bi bilo nemoguće doživjeti u stvarnom životu.
12. Gledam pornografiju jer nemam ništa bolje za raditi.
13. Gledam pornografiju jer nisam zadovoljan/a svojim seksualnim životom.
14. Gledam pornografiju da me odvrti od mojih negativnih misli.
15. Gledam pornografiju jer me smiruje.

16. Gledam pornografiju da bih bolje shvatio/la što želim u seksu.
17. Gledam pornografiju da bih smanjio svoje seksualne želje.
18. Gledam pornografiju da dobijem nove ideje za seks.
19. Gledam pornografiju jer je to kao da sam u "svijetu" za kojim žudim.
20. Gledam pornografiju jer želim da prođe vrijeme kada mi je dosadno.
21. Gledam pornografiju jer mi nedostaje seks.
22. Gledam pornografiju jer tako zaboravim na svoje probleme.
23. Gledam pornografiju jer mi pomaže da se opustim.
24. Gledam pornografiju jer tako mogu saznati što volim u seksu, a što ne.

Prilog 3 *Ljestvica problematične konzumacije pornografije (eng. „Problematic Pornography Consumption Scale“ ili PPCS, Bőthe i sur., 2017).*

Molimo, razmislite o <u>posljednjih šest mjeseci</u> i označite na sljedećoj ljestvici od 7 stupnjeva, koliko često ili do koje mjere se tvrdnje odnose na Vas. Nema točnog niti netočnog odgovora. Molimo označite odgovor koji se najviše odnosi na Vas.
1 - Nikada
2 - Rijetko
3 - Prilično rijetko
4 - Ponekad
5 - Često
6 - Vrlo često
7 - Stalno
1. Osjećao/la sam da je pornografija važan dio mog života.
2. Koristio/la sam pornografiju da umirim svoje osjećaje.
3. Osjećao/la sam da je pornografija uzrokovala probleme u mom seksualnom životu.
4. Osjećao/la sam da moram gledati sve više i više pornografije za osjećaj zadovoljstva.
5. Bezuspješno sam pokušao/la smanjiti količinu pornografije koju gledam.
6. Bio/la sam pod stresom kada me nešto spriječilo da gledam pornografiju.
7. Razmišljao/la sam o tome kako bi bilo dobro gledati pornografiju.

8. Gledanjem pornografije rješavao/la sam se negativnih osjećaja.
9. Gledanje pornografije spriječilo me da iz sebe izvučem najbolje.
10. Osjećao/la sam da mi treba sve više i više pornografije kako bih zadovoljio/la svoje potrebe.
11. Kad sam se zakleo/la da više neću gledati pornografiju, uspio/uspjela sam se toga držati samo kraće vrijeme.
12. Postao/la sam uznemiren/a kada nisam mogao/la gledati pornografiju.
13. Neprestano sam planirao kada ću gledati pornografiju.
14. Smanjivao/la sam svoju napetost gledajući pornografiju.
15. Zanimavao/la sam ostale slobodne aktivnosti zbog gledanja pornografije.
16. Postupno sam gledao/la sve više „ekstremne“ pornografije, jer je ona koju sam prije gledao/la bila sve manje zadovoljavajuća.
17. Odupirao/la sam se gledanju pornografije samo na neko vrijeme prije nego što sam opet počeo/la.
18. Pornografija mi je jako nedostajala kada ju nisam gledao/la neko vrijeme.

Prilog 4 *Frekvencija konzumacije pornografije*

Uprotekloj godini (zadnjih 12 mjeseci), koliko ste često koristili pornografiju?
0 - nikada
1 - jednom u protekloj godini
2 - 2-6 puta u protekloj godini
3 - 7-11 puta u protekloj godini
4 - jednom mjesečno
5 - 2-3 puta mjesečno
6 - jednom tjedno
7 - 2-3 puta tjedno
8 - 4-5 puta tjedno
9 - 6-7 puta tjedno
10 - više od 7 puta na tjedan

